

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

Evidenčné číslo: 103002/I/2019/36086129771489540

BANKOVÁ ÚNIA

Diplomová práca

2019

Bc. Silvia Derzsiová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

BANKOVÁ ÚNIA

Diplomová práca

Študijný program: Účtovníctvo a finančný manažment

Študijný odbor: Účtovníctvo a finančný manažment

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Vedúci záverečnej práce: Ing. Oľga Kadlečíková, PhD.

Bratislava 2019

Bc. Silvia Derzsiová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem pod'akovať pani Ing. Ol'ge Kadlečíkovej, PhD. za jej pomoc a cenné rady pri spracovaní diplomovej práci.

ABSTRAKT

DERZSIOVÁ, Silvia: *Banková únia*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce:– Ing. Oľga Kadlečíková, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2019, 63 s.

Cieľom diplomovej práce je zosumarizovať hlavné zmeny a udalosti, ktoré nastali v oblasti bankovej únie v roku 2018, a tým priblížiť jej súčasný stav a jej budovanie v Európskej únii. Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola je venovaná charakteristike jednotlivým pilierom bankovej únie. Prostredníctvom nariadení sú vysvetlené ich funkcie a právomoci. V druhej kapitole je vysvetlený cieľ a metódy postupu uplatnené pri spracovaní diplomovej práci. Posledná záverečná kapitola je zameraná už na konkrétne udalosti, ktoré ovplyvnili napredovanie bankovej únie. Analyzoval sa záťažový test v roku 2018, krízová situácia lotyšskej banky ABLV a progres pri dobudovaní európskeho systému ochrany vkladov. Pri ich rozbere boli zistené určité nedostatky, ktoré by mohli ovplyvniť finančnú stabilitu celého bankového sektora. Výsledky práce sú doplnené o jednotlivé grafy a tabuľky, ktoré zohrali dôležitú úlohu pri interpretácii výsledkov v diplomovej práci.

Kľúčové slová : banková únia, nariadenia, záťažový test, európsky systém ochrany vkladov, analýza.

ABSTRACT

DERZSIOVÁ, Silvia: Banking union – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economics Informatics, Department of Accounting and Audit. – Supervisor: Ing. Oľga Kadlečíková, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2019, 63 p.

The aim of the thesis is to summarize the main changes and events that occurred in the area of banking union in 2018, thereby bringing it closer to its current state and building it in the European Union. The work is divided into three chapters. The first chapter is devoted to the characteristics of individual pillars of the banking union. The regulations explain their functions and competence. The second chapter explains the aim and methods of the procedure applied in the thesis. The final chapter is focused on specific events that have influenced the progress of the banking union. We analyzed the EU-wide stress test in 2018, the crisis situation of the Latvian bank ABLV and progress in completing the European Deposit Guarantee Scheme. In their analysis, we found some shortcomings that could affect the financial stability of the entire banking sector. The results of the work are supplemented by individual graphs and tables, which played an important role in the interpretation of the results in the thesis.

Keywords: banking union, regulations, EU-wide stress test, European Deposit Guarantee Scheme, analysis.

OBSAH

Úvod	7
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 I. pilier bankovej únie	9
1.1.1 Právomoci a úlohy Európskej centrálnej banky	10
1.1.2 Kritéria významnosti dohliadaných subjektov	11
1.2 II. pilier bankovej únie	14
1.2.1 Právomoci a úlohy Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií	15
1.2.2 Jednotný fond na riešenie krízových situácií	17
1.3 Systém ochrany vkladov	18
1.3.1 Smernica o systémoch ochrany vkladov	20
1.3.2 III. pilier bankovej únie	21
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	23
3 Výsledky práce a diskusia	25
3.1 Záťažový test európskych bánk v roku 2018	25
3.1.1 Kapitál CET1	26
3.1.2 Nástroje kapitálu CET 1	30
3.1.3 Výsledky testovania ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1	31
3.1.4 Testovanie gréckych bánk	34
3.2 Lotyšská banka ABLV	35
3.2.1 Legislatívne vymedzenie prípadu banky ABLV	37
3.2.2 Zistený deficit v legislatívnom rámci	39
3.2.3 Politika prania špinavých peňazí	40
3.3 Európsky systém ochrany vkladov	43
3.3.1 Výsledky testovania v roku 2018	43
3.3.2 Komplexný balík reforiem	48
3.3.3 Znižovanie rizika v bankovej únii	49
3.3.4 Zlyhané banky na území Slovenskej republiky	52
Záver	55
Zoznam použitej literatúry	60

Zoznam skratiek

CET1	vlastný kapitál Tier 1
FinCEN	úrad amerického ministerstva financií
HDP	hrubý domáci produkt
IFRS	Medzinárodné štandardy finančného vykazovania
mld.	miliarda
mil.	milión
napr.	napríklad
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
REA	riziková expozícia
RWA	rizikovo vážené aktíva
SREP	postup preskúmania a hodnotenia orgánmi dohľadu

Úvod

Nutnosť vytvoriť bankovú úniu sa ukázala počas finančnej krízy, ktorá vyvrcholila v roku 2008. Impulzom bola kríza realitného trhu v Spojených štátoch amerických, ktorá vznikla v dôsledku poskytovania rizikových hypoték skupine obyvateľstva s nižším životným štandardom. Banky si ich získavali ponúkaním pôžičiek s nízkym úrokom. Avšak v priebehu 1-2 rokov tieto úroky začali rásť a dlžníci ich neboli schopní splácať. Dôsledkom toho sa poškodili finančné inštitúcie na globálnej úrovni. Prehlbovanie globálnej finančnej krízy ukázalo, že vo finančnom systéme existujú spoločnosti, ktorých krach ohrozuje stabilitu celého finančného systému, a preto je potrebná lepšia regulácia finančného sektora Európskej únie. Aby mohla hospodárska a menová únia hladko fungovať, bolo potrebné rýchlo a dôrazne vykonať určité opatrenia. V polovici roka 2012 európske inštitúcie preto navrhli vytvorenie *bankovej únie*. Východiskom bankovej únie bol materiál s názvom „*Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii*“, ktorý definoval štyri základné rámce :

- a) *integrovaný finančný rámec* – rámec spočíval v prenesení zodpovednosti za dohľad nad bankami v eurozóne na úroveň Európskej únie, vytvorenie spoločných mechanizmov riadenej likvidácie bánk a ochrany vkladov,
- b) *integrovaný rozpočtový rámec* – zabezpečenie riadneho výkonu fiškálnej politiky na národnej úrovni a úrovni Európskej únie, silnejšie vynucovanie rozpočtovej disciplíny, postupný prechod na eurodlhopisy a fiškálnu solidaritu,
- c) *integrovaný rámec hospodárskej politiky* – zabezpečenie mechanizmov na podporu udržateľného rastu, zamestnanosti a konkurencieschopnosti a
- d) *posilnenú demokratickú legitimitu* a zodpovednosť za prijímanie rozhodnutí v hospodárskej menovej únii prostredníctvom spoločného výkonu suverenity v spoločných politikách a solidarity. (ČILÍKOVÁ, 2012)

Dňa 12. septembra 2013 banková únia začala naberať reálne kontúry, poslanci Európskeho parlamentu schválili vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu, ktorý predstavoval základ vytvorenia bankovej únie. Týmto aktom sa začala nová éra prelomenia negatívnej väzby medzi bankovými systémami a krajinami, ktorá viedla k vzniku a prehĺbovaniu hospodárskej krízy v eurozóne.

Vytvorením bankovej únie sa malo zabezpečiť uplatňovanie spoločných pravidiel v bankovom sektore v Európskej únii, ozdravenie bánk, riešenie krízových situácií, odstránenie závislosti finančného zdravia bánk od štátov, v ktorých pôsobia, zabezpečiť

včasné intervencie na zabránenie zlyhania bánk a zabezpečiť aj rovnakú ochranu vkladov v rámci celej bankovej únie. Boli preto navrhnuté ďalšie 2 nosné piliere bankovej únie. Okrem spomínaného jednotného mechanizmu dohľadu, bankovú úniu tvoria jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií a európsky systém ochrany vkladov.

Diplomová práca sa zamerala na analýzu hlavných zmien a udalostí, ktoré nastali v oblasti bankovej únie v roku 2018. Prvá kapitola obsahuje stručný prehľad jednotlivých pilierov bankovej únie z hľadiska ich významu, právomoci, základných úloh a funkcií v bankovom sektore. V druhej kapitole je zadefinovaný samotný cieľ diplomovej práce vrátane jej čiastkových cieľov, ako aj metódy a metodiky práce uplatnené pri spracovaní diplomovej práce. Posledná tretia kapitola obsahuje analýzu záťažového testu európskych bánk v roku 2018 vrátane záťažového testu gréckych bánk, rozoberá krízovú situáciu lotyšskej banky ABLV a skúma aj dosiahnutý pokrok pri znižovaní rizika v bankovej únii, a budovaní posledného piliera bankovej únie európskeho systému ochrany vkladov.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 I. pilier bankovej únie

Jednotný mechanizmus dohľadu predstavuje prvý a základný pilier bankovej únie. Spočíva v presune kľúčových úloh dohľadu nad bankami na európsku úroveň. Konečnú zodpovednosť má Európska centrálna banka, ktorá vykonáva dohľad nad všetkými bankami v rámci bankovej únie v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi zúčastnených štátov (všetky štáty eurozóny). Podstata jeho fungovania spočíva práve vo vzájomnej spolupráci medzi Európskou centrálnou bankou a príslušnými vnútroštátnymi orgánmi. V rámci jednotného mechanizmu dohľadu sa banky členia na významné a menej významné. Dohľad nad významnými bankami priamo vykonáva Európska centrálna banka, naopak menej významné banky sú pod dohľadom príslušného vnútroštátneho orgánu. Vnútroštátny orgán okrem toho vykonáva aj úlohy týkajúce sa napr. ochrany spotrebiteľa, platobných služieb alebo prania špinavých peňazí. Pod dohľadom Európskej centrálnej banky sa rozumie vykonávanie pravidelných kontrol, prostredníctvom, ktorých sa zabezpečuje prevádzková spôsobilosť bánk. To znamená, napr. preskúmanie spôsobu ako banky poskytujú úvery, ako si vypožičiavajú finančné prostriedky a ako ich nakoniec investujú. Predtým ako Európska centrálna banka začala naplno uplatňovať svoju právomoc, bolo potrebné najprv preskúmať spoľahlivosť bánk. Skúmali sa bankové súvahy, posudzovala sa kvalita aktív a uskutočnil sa aj záťažový test. Európska centrálna banka začala oficiálne vykonávať svoje úlohy dohľadu 4. novembra 2014.

Záťažové testy v rámci celej Európskej únie vykonáva Európsky orgán pre bankovníctvo, ktorý je zodpovedný za vypracovanie metodiky, uskutočnenia testu a zverejnenia výsledkov. Záťažové testy sa vykonávajú v spolupráci s Európskym výborom pre systémové riziká a cieľom týchto testov je posúdiť odolnosť finančných inštitúcií voči nepriaznivému vývoju na trhu. Rozhodovacím a hlavným orgánom Európskeho orgánu pre bankovníctvo je rada orgánov dohľadu, ktorú tvoria orgány dohľadu zo všetkých členských štátov Európskej únie. Je upravená v *NARIADENÍ EUROPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1022/2013 z 22. októbra 2013, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo), pokiaľ ide o poverenie Európskej centrálnej banky osobitnými úlohami podľa nariadenia Rady (EÚ) č. 1024/2013.*

Európska centrálna banka v rámci záťažových testov zodpovedá za koordináciu pokynov odosielaným bankám, za príjem výsledných informácií a napr. aj za kontrolu kvality – overenia údajov bánk a výsledkov záťažového testu. Okrem toho vykonáva aj svoj vlastný záťažový test.

1.1.1 Právomoci a úlohy Európskej centrálnej banky

Právna úprava Európskej centrálnej banky, jej činnosti a právomoci sú upravené v *NARIADENÍ RADY (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami* (ďalej len nariadenie o prudenciálnom dohľade).

Medzi základné úlohy, ktoré musí Európska centrálna banka vykonávať patria :

- udeľovanie povolenia úverovým inštitúciám a právo odoberať toto povolenie,
- posudzovanie oznámení o nadobudnutí a prevode kvalifikovaných účastí v úverových inštitúciách,
- zabezpečenie dodržiavania súladu s aktmi, čo znamená, že Európska centrálna banka na účely vykonávania úloh, uplatňuje celé príslušné právo Európskej únie a v prípade, keď sú príslušným právom Európskej únie nariadenia, ktoré ponúkajú rôzne možnosti, uplatňuje aj vnútroštátne právne predpisy,
- vykonávanie preskúmania v rámci dohľadu s cieľom určiť, či opatrenia, stratégie, procesy a mechanizmy zavedené úverovými inštitúciami zaisťujú riadne hospodárenie a krytie ich rizík, a následne na základe tohto preskúmania určuje osobitné požiadavky na zverejňovanie, likviditu a ďalšie potrebné opatrenia v príslušnom práve Európskej únie,
- vykonávanie dohľadu na konsolidovanom základe nad materskými spoločnosťami úverových inštitúcií, ktoré sa nachádzajú v rámci zúčastnených členských štátov, vrátane dohľadu nad finančnými holdingovými a zmiešanými finančnými holdingovými spoločnosťami,
- zúčastňovanie sa na výkone doplnkového dohľadu nad finančným konglomerátom v súvislosti s úverovými inštitúciami,
- a v neposlednom rade vykonávanie dohľadu v súvislosti s plánmi ozdravenia a včasnou intervenciou v prípade, ak úverová inštitúcia nespĺňa príslušné prudenciálne požiadavky.

V prípade úverových inštitúcií, ktoré sa nachádzajú v nezúčastnenom členskom štáte,

a ktoré zriaďujú v zúčastnenom členskom štáte pobočku alebo poskytujú cezhraničné služby, Európska centrálna banka vykonáva svoju činnosť v rozsahu vymenovaných úloh v súlade s príslušným právom Európskej únie. Ak má členský štát záujem o spoluprácu s Európskou centrálnou bankou musí oznámiť ostatným členským štátom, Európskej komisii, Európskej centrálnej banke ako aj Európskemu orgánu pre bankovníctvo, žiadosť o nadviazanie spolupráce v súvislosti s vykonávaním úloh, ktoré sa týkajú všetkých úverových inštitúcií nachádzajúcich sa v členskom štáte. Členský štát sa zaviazá, že jeho príslušný vnútroštátny orgán sa bude riadiť akýmkoľvek usmerneniami alebo požiadavkami, ktoré si Európska centrálna banka určí v prípade, ak sa bude domnievať, že by príslušný orgán mal prijať určité opatrenia. V prípade, ak sa členský štát rozhodne ukončiť spoluprácu s Európskou centrálnou bankou môže to urobiť kedykoľvek po uplynutí troch rokov odo dňa uverejnenia rozhodnutia, ktoré Európska centrálna banka prijala na účely nadviazania úzkej spolupráce.

V prípade ak Európska centrálna banka zistí, že došlo k zámernému alebo nedbalému porušeniu požiadaviek podľa uplatniteľných aktov práva Európskej únie, môže uložiť administratívne peňažné sankcie vo výške maximálne dvojnásobku ziskov, ktoré sa dosiahli, alebo strát, ktorým sa zabránilo.

Plánovanie a výkon úloh, ktorými sa poveruje Európska centrálna banka, v plnom rozsahu uskutočňuje vnútorný orgán (Rada pre dohľad), ktorý je zložený z jeho *predsedu¹ a podpredsedu, 4 zástupcov a 1 zástupcu príslušného vnútroštátneho orgánu* v každom zúčastnenom členskom štáte. Pri rozhodovaní má každý člen jeden hlas, v prípade rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu Európskej centrálnej banky. V prípade štátov, ktoré nepatria do eurozóny, ale zúčastňujú sa jednotného mechanizmu dohľadu, majú rovnaké hlasovacie práva ako štáty, ktoré patria do eurozóny.

1.1.2 Kritéria významnosti dohliadaných subjektov

V nariadení EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY (EÚ) č. 468/2014 zo 16. apríla 2014 o rámci pre spoluprácu v rámci jednotného mechanizmu dohľadu medzi Európskou centrálnou bankou, príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a určenými vnútroštátnymi orgánmi (ďalej len nariadenie o rámci jednotného mechanizmu dohľadu) je vymedzená

¹ V roku 2013 (na funkčné obdobie 5 rokov) bola za predsedníčku Rady pre dohľad ECB vymenovaná Danièle Nouyová.

metodika na posúdenie toho, či je dohliadaný subjekt² klasifikovaný ako významný alebo naopak ako menej významný.

V rámci jednotného mechanizmu dohľadu sú príslušné úlohy v oblasti dohľadu rozdelené medzi Európsku centrálnu banku a príslušné vnútroštátne orgány na základe významnosti subjektov, ktoré patria do rozsahu jednotného mechanizmu dohľadu. Predmetom tohto nariadenia je predovšetkým posúdenie toho, či je dohliadaný subjekt klasifikovaný ako významný alebo menej významný podľa kritérií stanovených týmto nariadením a následné vymedzenie postupov týkajúcich sa vzťahu medzi Európskou centrálnou bankou a vnútroštátnymi orgánmi, v súvislosti s dohľadom nad významnými a menej významnými dohliadanými subjektmi.

V nariadení o rámci jednotného mechanizmu dohľadu je uvedených 5 základných kritérií na posúdenie významnosti dohliadaného subjektu.

Kritérium veľkosti toto kritérium sa posudzuje na základe celkovej hodnoty aktív dohliadaného subjektu tzn. ak celková hodnota aktív prekročí 30 mld. eur („veľkostný prah“). Hodnota aktív sa určí na základe koncoročného prudenciálneho konsolidovaného výkazu pre dohliadané skupiny, ktorý sa zostaví v súlade s platným právom. V prípade, ak dohliadaný subjekt je pobočkou úverovej inštitúcie, ktorá sídli v nezúčastnenom členskom štáte, tak celková hodnota jeho aktív sa zistí na základe zverejnených štatistických údajov.

Ďalším hľadiskom je určenie jeho dôležitosti pre hospodárstvo Európskej únie alebo ktoréhokoľvek zúčastneného členského štátu to znamená, že subjekty sa klasifikujú ako významné, ak :

$$A : B \geq 0,2 \text{ (prah vnútroštátnej hospodárskej dôležitosti)}$$

pričom platí $A \geq 5$ mld. eur

kde :

A je celková hodnota aktív za kalendárny rok a

B je hrubý domáci produkt v trhových cenách zverejnený Eurostatom v kalendárnom roku.

Európska centrálna banka zohľadňuje pri posúdení, či dohliadaný subjekt alebo dohliadaná skupina³ sú dôležité pre hospodárstvo Európskej únie alebo niektorého zúčastneného členského štátu aj iné kritéria a to :

a) význam dohliadaného subjektu alebo skupiny pre špecifické hospodárske odvetvia v Európskej únii alebo v zúčastnenom členskom štáte,

² Pod pojmom subjekt sa bude rozumieť úverová inštitúcia usadená v zúčastnenom členskom štáte.

³ Skupina, ktorej materským podnikom je úverová inštitúcia a má ústredie v zúčastnenom členskom štáte.

- b) prepojenosť dohliadaného subjektu alebo skupiny,
- c) zameniteľnosť dohliadaného subjektu alebo skupiny, a to z pohľadu účastníka trhu ako aj z pohľadu poskytovateľa klientskych služieb,
- d) komplexnosť dohliadaného subjektu alebo skupiny, a to z hľadiska podnikania, štruktúry a fungovania.

Posudzuje sa aj jeho význam s ohľadom na cezhraničné činnosti. Európska centrálna banka môže považovať dohliadanú skupinu za významnú len vtedy, ak materský podnik danej dohliadanej skupiny si zriadil dcérske podniky, ktoré sú úverovými inštitúciami vo viac ako jednom inom zúčastnenom členskom štáte. Za významnú sa považuje ak jej celková hodnota aktív je vyššia ako 5 mld. eur a :

- a) pomer jej cezhraničných aktív (časť celkových aktív, ku ktorým je protistranou úverová inštitúcia alebo iná fyzická alebo právnická osoba umiestnená v zúčastnenom členskom štáte inom ako je členský štát, v ktorom má materská spoločnosť svoje ústredie) k jej celkovým aktívam je vyšší ako 5 %, alebo
- b) pomer jej cezhraničných pasív (časť celkových pasív, ku ktorým je protistranou úverová inštitúcia alebo iná fyzická alebo právnická osoba umiestnená v zúčastnenom členskom štáte inom ako je členský štát, v ktorom má materská spoločnosť svoje ústredie) k jej celkovým aktívam je vyšší ako 20 %.

Kritérium priamej verejnej finančnej pomoci podľa, ktorého sa dohliadaný subjekt považuje za významný, ak je príjmom priamej pomoci z Európskeho mechanizmu pre stabilitu⁴. Je dôležité upozorniť, že ak sa požaduje daná priama finančná pomoc vo vzťahu k dohliadanému subjektu, a ak je dohliadaný subjekt súčasťou skupiny, tak potom všetky dohliadané subjekty v rámci tejto skupiny sa budú považovať za významné.

Posledným kritériom je skutočnosť, že dohliadaný subjekt je jedným z troch najvýznamnejších úverových inštitúcií v zúčastnenom členskom štáte. Európska centrálna banka každoročne k 1.októbru stanoví vo vzťahu ku každému zúčastnenému členskému štátu, či dané úverové inštitúcie alebo dohliadané skupiny, ktoré majú materskú spoločnosť v daných členských štátoch, majú byť klasifikované ako významné dohliadané subjekty.

V rámci postupu dohľadu nad významnými dohliadanými subjektmi Európska centrálna banka spolupracuje s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi. Tie vykonávajú činnosti súvisiace s predkladaním návrhov rozhodnutí Európskej centrálnej banky, ktoré sa týkajú významných dohliadaných subjektov usadených v jeho zúčastnenom členskom štáte,

⁴ Poskytuje pomoc štátom eurozóny, ktoré sú vystavené finančným ťažkostiam.

pomáhajú pri vypracovaní a vykonávaní všetkých úloh zverených Európskou centrálnou bankou nariadením o jednotnom mechanizme dohľadu, a pri posúdení situácie významného dohliadaného subjektu. Okrem toho príslušné vnútroštátne orgány majú za úlohu poskytnúť všetky potrebné informácie týkajúce sa ich postupov vo veci dohľadu, ktoré súvisia s menej významnými dohliadanými subjektmi. Následne Európska centrálna banka vymedzí kritéria, predovšetkým s prihliadnutím na rizikovú situáciu a možný dopad na domáci finančný systém dotknutého menej významného dohliadaného subjektu. Uvedené postupy sa týkajú najmä :

- odvolania členov riadiacich orgánov menej významných dohliadaných subjektov ako aj vymenovania osobitných manažérov, ktorí majú prevziať riadenie týchto subjektov a
- postupov, ktoré majú významný dopad na menej významné dohliadané subjekty.

Je dôležité podotknúť, že k zmene statusu z menej významnej na významnú dochádza vtedy, ak sa splní aspoň jedno z kritérií počas ktoréhokoľvek roka. V prípade opačnej zmeny, a to preklasifikovania z významnej na menej významnú dochádza, ak dané kritéria neboli splnené počas troch po sebe nasledujúcich kalendárnych rokov.

1.2 II. pilier bankovej únie

Banková únia sa opiera aj o svoj druhý pilier, ktorý nesie názov *jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií*. Zavedením jednotného súboru pravidiel sa podarilo harmonizovať vnútroštátne právo členských štátov a stanoviť spoločné nástroje na riešenie krízových situácií. Na druhej strane vznikol vnútroštátnym orgánom určitý priestor na uvažovanie o tom, aké nástroje by sa mali uplatniť alebo aké opatrenia by sa mali v prípade riešenia krízových situácií použiť. To podnietilo vytvorenie jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií, ktorý má zabezpečiť spoločný prístup. Jeho zavedením sa má zabrániť účinkom presahovania kríz do nezúčastnených členských štátov. Zabráni sa aj tomu, aby banky boli závislé od podpory z národných rozpočtov, čím sa umožní vyhnúť situáciám kedy by sa riešenie krízovej situácie banky na národnej úrovni neúmerne odrazilo na vplyve na reálnu ekonomiku. Jeho vytvorenie bolo dôležité aj z hľadiska doplnenia systému dohľadu na úrovni Európskej únie. Zavedením jednotného mechanizmu na riešenie krízových situácií vznikli pre inštitúcie nové povinnosti (MAKÚCH, 2017) :

- vypracovanie a aktualizácia ozdravných plánov,

- dodržiavanie požiadaviek na vlastné zdroje a oprávnené záväzky,
- platenie príspevkov do jednotného fondu na riešenie krízových situácií a
- poskytovanie spolupráce a informácií pri plánovaní riešenia krízových situácií.

Kľúčovými prvkami jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií sú :

- Jednotná rada pre riešenie krízových situácií a
- spoločný fond na riešenie krízových situácií.

Prípravu plánovania riešenia krízových situácií, zber informácií a spolupráce s vnútroštátnymi orgánmi začala Jednotná rada pre riešenie krízových situácií vykonávať od 1. januára 2015. Plne svoju funkciu však začala plniť až od 1. januára 2016 (intervencie, opatrenia a nástroje na riešenie krízových situácií).

1.2.1 Právomoci a úlohy Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií

Jednotný mechanizmu riešenia krízových situácií je upravený v nariadení *EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 806/2014 z 15. júla 2014, ktorým sa stanovujú jednotné pravidlá a jednotný postup riešenia krízových situácií úverových inštitúcií a určitých investičných spoločností v rámci jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a jednotného fondu na riešenie krízových situácií a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010* (ďalej len nariadenie o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií). Cieľom nariadenia je účinnejšie riešenie krízových situácií prostredníctvom rôznych mechanizmov, ktoré predstavujú nevyhnutné nástroje na zabránenie škodám, ktoré vznikli v minulosti práve v dôsledku zlyhania bánk ako aj v snahe ochrániť finančné prostriedky klientov. Nariadenie sa zameriava na riešenie krízových situácií subjektov, ktorí sú usadení v zúčastnených členských štátoch.

Právomoc riešiť krízové situácie prislúcha Jednotnej rade, ktorej právomoci vyplývajú z nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií a zo *SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2014/59/EÚ z 15. mája 2014, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností a ktorou sa mení smernica Rady 82/891/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EÚ, 2012/30/EÚ a 2013/36/EÚ a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1093/2010 a (EÚ) č. 648/2012* známeho ako smernica BRRD. Zloženie Jednotnej rady je upravené nasledovným spôsobom :

- na čele Jednotnej rady je predseda, ktorý ho zastupuje,
- ďalší 4 členovia na plný úväzok a
- 1 člen, ktorého vymenúva každý jeden zúčastnený členský štát, a ktorý zastupuje jeho vnútroštátne orgány (každý jeden člen vrátane predsedu disponuje jedným hlasom).

Jednotná rada je orgánom pre riešenie krízových situácií :

- *v bankách, ktoré sa považujú za významné* (alebo na základe rozhodnutia Európskej centrálnej banky o poskytnutí právomoci v oblasti dohľadu) a
- *v cezhraničných skupinách*, v rámci ktorých sú materská a minimálne jedna dcérska banka zriadená v 2 rôznych zúčastnených členských štátoch bankovej únie.

Jej hlavnou úlohou je riadne riešenie krízových situácií v zlyhávajúcich bankách s minimálnym vplyvom na reálnu ekonomiku a financie zúčastnených členských štátov. Opatrenie na riešenie krízovej situácie sa musí prijať len v prípade, ak sa to považuje za nevyhnutné vo verejnom záujme. Ak je to vo verejnom záujme, na intervenciu v zlyhávajúcej banke sa môžu použiť nástroje riešenia krízových situácií (aby sa minimalizoval vplyv zlyhania banky na finančný systém).

Existujú štyri nástroje riešenia krízových situácií :

- *odpredaj obchodnej činnosti* – umožňuje úplné alebo čiastočné scudzenie aktív, záväzkov a/alebo akcií subjektu súkromnému kupujúcemu,
- *preklenovacia banka* – všetky aktíva, záväzky a/alebo akcie sa prevedú na kontrolovaný dočasný subjekt,
- *oddelenie aktív* – aktíva sa môžu previesť na subjekt pre správu aktív, a
- *záchrana pomocou vnútorných zdrojov* – vlastné imanie a dlh sa môžu odpísať a konvertovať, čím sa bremeno prenesie na akcionárov a veriteľov banky, nie na samotnú verejnosť. V prípade, ak nastane skutočnosť, kedy banka bude spĺňať podmienky na riešenie krízových situácií, Jednotná rada prijme program, v ktorom určí, ktoré nástroje sa použijú na riešenie krízových situácií a rozhodne aj o potrebe využitia Jednotného fondu na riešenie krízových situácií. Po prijatí programu na riešenie krízových situácií ho zašle Európskej komisii. Program nadobúda účinnosť až po uplynutí lehoty 24 hodín (a ak sa za ten čas nevzniesú voči nej žiadne námietky, ak áno, Jednotná rada ho príslušne upraví). Môže nastať aj situácia, kedy Rada Európskej únie proti programu namieta preto, že nie je vo verejnom záujme. V tomto prípade sa banka zlikviduje v súlade s platným vnútroštátnym právom.

1.2.2 Jednotný fond na riešenie krízových situácií

Jednotná rada rieši aj rozhodnutia týkajúce sa jednotného fondu na riešenie krízových situácií. Účelom zriadenia jednotného fondu bol prevod finančných prostriedkov, získaných na vnútroštátnej úrovni do tohto fondu. Cieľom je do skončenia úvodného obdobia, ktoré bolo stanovené na fázu ôsmich rokov (od 1. januára 2016 – do 31. decembra 2023) zabezpečiť výšku dostupných finančných prostriedkov fondu na úroveň aspoň 1 % sumy krytých vkladov povolených všetkých úverových inštitúcií vo všetkých zúčastnených členských štátoch. Odhaduje sa, že objem jeho prostriedkov sa bude približovať sume 55 mld. eur.

Príspevok každej inštitúcie sa bude získavať raz za rok, pričom cieľom bude zabezpečiť, aby výška príspevkov všetkých inštitúcií na území všetkých zúčastnených členských štátov nepresiahla úroveň 12,5 %. Jednotný fond na riešenie krízových situácií spravuje Jednotná rada, ktorá môže použiť fond len za účelom zabezpečenia účinného uplatňovania nástrojov riešenia krízových situácií a to na :

- ručenie za aktíva alebo záväzky inštitúcie,
- poskytnutie pôžičiek,
- nákup aktív
- alebo napríklad na vyplatenie náhrady akcionárom alebo veriteľom v prípade, ak im vznikli väčšie straty, než by im vznikli v rámci bežného konkurzného konania pri likvidácii.

Podľa správy Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií bola cieľová úroveň na rok 2018 stanovená na základe 1,15 % priemernej výšky krytých vkladov v roku 2017 všetkých úverových inštitúcií v eurozóne. Celková suma predbežných príspevkov, ktoré sa prevedú do Jednotného fondu na riešenie krízových situácií za rok 2018 predstavuje sumu 7,5 mld. eur. (SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018a)

Jednotný fond na riešenie krízových situácií sa vybuduje v priebehu 8 rokov, na začiatku obdobia ju budú tvoriť finančné prostriedky na národnej úrovni tzv. národné zložky, ktoré sa budú v priebehu nasledujúcich rokov postupne zlučovať. Finančné prostriedky sa začnú premiestňovať do fondu na úrovni 40 % v prvom roku a 20 % v nasledovnom roku. V nasledujúcich rokoch sa bude jednotný fond na riešenie krízových situácií nepretržite zvyšovať o rovnaké hodnoty, až kým tieto finančné prostriedky na národnej úrovni nezaniknú. Prevod prostriedkov do fondu je upravený v medzinárodnej zmluve *Dohoda o prevode a mutualizácii príspevkov do jednotného fondu na riešenie krízových situácií*.

Podpísanie dohody sa uskutočnilo 21. mája 2014 a podpísalo ju 26 členských štátov (s výnimkou Švédska a Ukrajiny). V prípade vzniku situácie, keď prostriedky, ktoré sú vo fonde, nebudú dostatočné na to, aby umožnili vykonať opatrenia na riešenie krízovej situácie bude umožnené získať preklenovacie finančné prostriedky z vnútroštátnych zdrojov alebo z Európskeho mechanizmu pre stabilitu. Tento krok je dôležitý z hľadiska zabezpečenia dostatočnej výšky finančných prostriedkov pre jednotný fond na riešenie krízových situácií.

Poslednou možnosťou financovania v rámci pravidiel bankovej únie budú tzv. vnútroštátne úverové linky. Každý zúčastnený členský štát uzatvorí s Jednotnou radou pre riešenie krízových situácií dohodu o úverovom nástroji čo znamená, že Jednotnej rade poskytne úverovú linku na zabezpečenie svojej národnej zložky v jednotnom fonde na riešenie krízových situácií. Maximálna súhrnná suma úverových liniek je stanovená vo výške 55 mld. eur. (Jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií)

1.3 Systém ochrany vkladov

Celý systém ochrany vkladov spočíva v tom, že peniaze, ktoré sú uložené v banke napr. na sporiacom účte, sa požičiavajú ďalším klientom, (ponecháva sa len určitá časť v prípade potreby vybratia z účtu) tak funguje obchodný model väčšiny bánk. Kvôli prípadnému zlyhaniu banky sa však odvádzajú príspevky do poisťného fondu, na Slovensku známy ako *Fond ochrany vkladov* (upravuje ho zákon č. 118/1996 Z. z.). Podľa slovenskej legislatívy banky, ktoré prijímajú vklady, sú povinné sa zúčastniť na ochrane vkladov a platiť príspevky na tento účel do fondu. Na území Slovenskej republiky sú účastníkmi systému ochrany vkladov nasledujúce banky :

- Československá obchodná banka, a. s.,
- ČSOB stavebná sporiteľňa, a. s.,
- Prima banka Slovensko, a. s.,
- OTP Banka Slovensko, a. s.,
- Poštová banka, a. s.,
- Privatbanka, a. s.,
- Prvá stavebná sporiteľňa, a. s.,
- Slovenská sporiteľňa, a. s.,
- Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.,
- Tatra banka, a. s.

- Wüstenrot stavebná sporiteľňa, a. s. (Fond ochrany vkladov)

Banky sú povinné do fondu uhrádzať príspevky :

- *vstupný príspevok* – výška vstupného príspevku je 35 000 eur,
- *ročný príspevok* - sa určuje pre každú jednu banku osobitne, ale musí byť najmenej vo výške 0,01% zo sumy krytých vkladov v príslušnej banke a
- *mimoriadny príspevok (v prípade potreby doplnenia zdrojov fondu)* – sa stanovuje pre všetky banky rovnako, a to do výšky 0,5 % z hodnoty krytých vkladov v banke.

Vstupný príspevok sú banky povinné uhradiť do 30 dní odo dňa vzniku povinnosti zúčastniť sa na ochrane vkladov, ročný príspevok sa musí uhradiť vždy najneskôr do 15. júna príslušného kalendárneho roka a mimoriadny príspevok sa uhrádza v lehotách stanovených rozhodnutím fondu. Vložené finančné prostriedky sa následne ukladajú do nízkorizikových aktív, aby boli dostupné v prípade, že banka zlyháva. Okrem toho je možné, aby si systémy ochrany vkladov v prípade potreby finančné prostriedky navzájom požičiavali.

V prípade, ak banka nie je schopná vyplácať vklady počas 48 hodín je povinná túto informáciu oznámiť najneskôr v najbližší pracovný deň Národnej banke Slovenska a Fondu ochrany vkladov. Následne Národná banka Slovenska vyhlási banku za neschopnú vyplácať vklady do 3 pracovných dní od doručenia oznámenia a Fond ochrany vkladov najneskôr do 5 pracovných dní od doručenia vyhlásenia určí začatie, trvanie, spôsob a miesto vyplácania náhrad. Úroveň krytia pre úhrn vkladov každého vkladateľa je vo výške 100 000 eur. To znamená, že v prípade, ak banka nebude schopná vložené peniaze vrátiť, Fond ochrany vkladov je zo zákona povinný ich vyplatiť do výšky 100 000 eur v rámci jednej banky. Teda, ak sú peniaze uložené vo viacerých bankách, v každej banke bude vklad krytý do výšky 100 000 eur. V rámci každého členského štátu Európskej únie musí byť povinne zavedený osobitný systém ochrany vkladov podobne ako v Slovenskej republike, kde túto úlohu plní Fond ochrany vkladov.

1.3.1 Smernica o systémoch ochrany vkladov

Systém ochrany vkladov je upravený SMERNICOU EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2014/49/EÚ zo 16. apríla 2014 o systémoch ochrany vkladov (*d'alej len smernica o systémoch ochrany vkladov*). Jednotlivé prvky smernice o systémoch ochrany vkladov boli pozmenené v roku 2009 ako reakcia na finančnú krízu, posledná aktualizácia bola v roku 2014 a priniesla so sebou určité zmeny.

Zmeny, ktoré boli zavedené novelizáciou smernice o systémoch ochrany vkladov :

- súhrn chránených vkladov jedného vkladateľa v jednej banke je vo výške 100 000 eur,
- výška ročného príspevku na príslušný kalendárny rok najmenej vo výške 0,01 % zo sumy krytých vkladov, a to pri zohľadnení rizikového profilu banky,
- cieľová úroveň výšky finančných prostriedkov systému ochrany vkladov by mala dosiahnuť 0,8 % z hodnoty všetkých krytých vkladov a to do 3. júla 2024,
- vyplácanie náhrad v období vzniku neschopnosti banky vyplácať vklady je stanovené v týchto lehotách :
 - 20 pracovných dní do 31. decembra 2018,
 - 15 pracovných dní od 1. januára 2019 do 31. decembra 2020,
 - 10 pracovných dní od 1. januára 2021 do 31. decembra 2023 a
 - 7 pracovných dní od 1. januára 2021.
- do 31. decembra 2023 je Fond ochrany vkladov povinný zabezpečiť, aby vkladatelia mali do 5 pracovných dní po podaní žiadosti o časť náhrady vyplatenú aspoň časť náhrady najmenej do výšky stanovenej zákonom a
- zlepši sa aj informovanosť vkladateľov o poskytovanej úrovni ochrany vkladov.

Systémy ochrany vkladov v Európskej únii v súčasnosti fungujú len na úrovni jednotlivých štátov. Ak by napr. zlyhala veľká banka, tak príslušný vnútroštátny systém ochrany vkladov by nedokázal pokryť straty vkladateľov a mohlo by sa stať, že na ich vyrovnanie by sa použili peniaze daňových poplatníkov (na úkor štátneho rozpočtu). Európski predstavitelia sa preto snažia vytvoriť účinnejšiu ochranu vkladov na európskej úrovni. Dňa 24. novembra 2015 bol preto predložený legislatívny návrh na vytvorenie *Európskeho systému ochrany vkladov ako III. piliera bankovej únie*.

1.3.2 III. pilier bankovej únie

V legislatívnom návrhu *Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 806/2014 s cieľom vytvoriť európsky systém ochrany vkladov* Európska komisia zostavila konkrétny plán na zavedenie a fungovanie európskeho systému ochrany vkladov.

Európsky systém ochrany vkladov má byť zavedený postupne v rámci 3 etáp :

- 1) *schéma zaistenia,*
- 2) *schéma spolupoistenia a*
- 3) *schéma poistenia v plnom rozsahu.*

Vo *fáze zaistenia*, ktorý by trval v rozmedzí 3 rokov (od júla 2017 - do júla 2020) , by európsky systém ochrany vkladov poskytol len obmedzené financovanie a pokryl by len obmedzený podiel na strate zúčastneného systému ochrany vkladov. To znamená, že finančné prostriedky by sa v rámci tejto fázy poskytli v prípade, ak by nastala situácia nedostatku likvidity zo strany zúčastnených systémov ochrany vkladov. V prípade vzniku uvedenej situácie, zúčastnený systém ochrany vkladov môže požiadať o financovanie z fondu ochrany vkladov do výšky 20 % tohto nedostatku. Zvyšných 80 % musia pokryť z iných zdrojov financovania. Okrem toho európsky systém ochrany vkladov zároveň pokrýva aj 20 % nadmernej straty zúčastnených systémov ochrany vkladov.

Po skončení počiatočnej fázy zaistenia budú zúčastnené systémy ochrany vkladov pokračovať fázou spolupoistenia, ktorá by mala trvať po obdobie 4 rokov (od júla 2020 - do roku 2024). V rámci tejto fázy budú môcť zúčastnené systémy ochrany vkladov požiadať o finančné prostriedky a krytie strát z fondu ochrany vkladov v prípade, ak dôjde k výplatnej udalosti alebo sa od nich bude žiadať príspevok k riešeniu krízových situácií. Rozdiel v porovnaní s fázou zaistenia spočíva v tom, že vyplácanie by sa rozdelilo medzi vnútroštátne systémy ochrany vkladov a fond na ochranu vkladov, a to už od prvého eura straty. Pokrytie strát bude 20 % v 1. roku fázy spolupoistenia a každý nasledujúci rok sa bude zvyšovať o 20 % až kým nedosiahne 80 % v poslednom roku spolupoistenia.

Po uplynutí fázy spolupoistenia by boli zúčastnené systémy ochrany vkladov poistené v plnej miere. To znamená, úplné financovanie potreby likvidity a všetky straty, ktoré vyplývajú z výplatnej udalosti alebo žiadosti prispieť k riešeniu krízovej situácie. Európsky systém ochrany vkladov pokrýva podiel vo výške 100 %.

Fungovanie európskeho systému ochrany vkladov by zabezpečila Jednotná rada (financovaná z administratívnych príspevkov úverových inštitúcií pridružených k zúčastneným systémom ochrany vkladov) v spolupráci so zúčastnenými systémami ochrany vkladov.

Hlavným prvkom vytvorenia európskeho systému ochrany vkladov je zriadenie Európskeho fondu na ochranu vkladov. Príspevky na financovanie fondu budú odvádzať banky, výška príspevku bude závisieť od miery rizikovosti konkrétnej banky. Celkovo by to však nemalo ovplyvniť výšku ich nákladov, navyše dané príspevky si budú môcť banky odpočítať od ich príspevkov do vnútroštátnych systémov ochrany vkladov. Tie sa budú postupne znižovať a zároveň budú súbežne narastať príspevky do európskeho systému ochrany vkladov. Podstata spočíva v postupnom spájaní finančných prostriedkov bez potrebného zvyšovania celkových príspevkov bánk.

Európsky systém ochrany vkladov v súčasnosti ešte stále nie je dokončený, niektoré štáty majú určité pochybnosti o jeho efektívnosti ochrany vkladov a z toho dôvodu ho veľmi nepodporujú.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Finančná kríza ukázala viaceré nedostatky finančného systému Európskej únie, ktorý si vyžadoval lepšiu a dôslednejšiu reguláciu. Z tohto dôvodu bola vytvorená banková únia a jej 3 piliere. I. pilier bankovej únie zabezpečuje presun dohľadu všetkých bánk v eurozóne na úroveň Európskej centrálnej banky. II. pilier bankovej únie rieši krízové situácie zlyhávajúcich bánk prostredníctvom Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií. III. pilier bankovej únie má zabezpečiť účinnejšiu ochranu vkladov na európskej úrovni. Napriek snahe vybudovať účinnejší systém fungovania bankového sektora sa v poslednom období ukazujú určité nedostatky jednotlivých pilierov bankovej únie, ktoré by mohli narušiť stabilitu celého finančného systému v Európskej únii. Okrem toho sú tu aj ďalšie udalosti, ktoré nastali v roku 2018 a ovplyvnili napredovanie bankovej únie. Preto **cieľom diplomovej práce** je zosumarizovať hlavné zmeny a udalosti, ktoré nastali v oblasti bankovej únie v roku 2018, a tým priblížiť jej súčasný stav a jej budovanie v Európskej únii.

So zámerom dosiahnuť stanovený cieľ diplomovej práce sa určili jednotlivé čiastkové ciele :

- *záťažový test európskych bánk v roku 2018.* Európsky orgán pre bankovníctvo uskutočnilo v poradí už 3. testovanie kapitálových pozícií bánk v rámci priaznivého i nepriaznivého scenára. Testoval sa kapitál CET1, ktorý je dôležitým ukazovateľom finančného stavu banky. Zlé hospodárenie s financiami si v Grécku vyžiadalo svoju daň v podobe hospodárskej krízy. Od roku 2010 Grécko čerpalo už 3 záchranné programy, ktoré boli poskytnuté eurozónou a Medzinárodným menovým fondom na skorigovanie verejného dlhu Grécka. Záťažovému testu boli preto podrobené aj 4 najväčšie grécke banky, pri ktorých sa testoval kapitál CET1,
- *analýza lotyšskej banky ABLV.* Riešenie krízovej situácie lotyšskej banky ABLV podľa nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií poukázalo na nedostatočnú harmonizáciu v právnych normách (v oblasti likvidácie). Táto udalosť v roku 2018 bola poučným príkladom pre bankovú úniu z hľadiska potreby zlepšovať a meniť niektoré nariadenia na zabezpečenie ucelenejšieho systému a účinného fungovania bankovej únie,
- *analýza európskeho systému ochrany vkladov.* V rámci rokovaní o poslednom pilieri bankovej únie európski predstavitelia ešte stále nedospeli k jednotnému rozhodnutiu. Ani rok 2018 sa nejavil ako dostatočný z hľadiska znižovania rizika v bankovom sektore.

Dôležitým krokom pri napredovaní dobudovania III. piliera bankovej únie je preto aj znižovanie zlyhaných úverov, a to zo strany všetkých členských štátov Európskej únie vrátane Slovenskej republiky.

V prípravnej fáze sa najprv zosumarizovali dostupné zdroje, ktoré boli podkladom pri spracovaní diplomovej práce. Banková únia ako systém bankového dohľadu pozostáva z 3 základných pilierov. Ich rozsah a pôsobnosť sú upravené v nariadeniach, ktoré boli vydané Radou Európskej únie a nakoniec prevzaté aj Slovenskou republikou. Pri spracovaní diplomovej práce sa vychádzalo z uvedených nariadení, ktoré sa doplnili o rozbor testov uskutočnených za účelom analýzy efektívnosti fungovania bankovej činnosti v Európskej únii. K rozboru poslúžili aj rôzne články, správy o pokroku pri budovaní bankovej únie vydané Európskou komisiou, tabuľky, ktoré dopomohli interpretovať dosiahnuté výsledky a hlavné udalosti, ktoré dotvorili obraz o bankovej únii za rok 2018. Okrem toho sa v rámci jednotlivých častí diplomovej práce použila metóda komparácie na porovnanie údajov za jednotlivé roky. Údaje spracované v diplomovej práci pochádzajú zo slovenských ako aj zo zahraničných zdrojov. Kvôli lepšej prehľadnosti boli niektoré ukazovatele a pojmy ponechané v pôvodnom jazyku, to však v konečnom dôsledku nebude mať žiadny vplyv na ich správu explikáciu.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Zát'azový test európskych bánk v roku 2018

2. novembra 2018 boli zverejnené výsledky zát'azového testu európskych bánk. Za vypracovanie spoločnej metodiky, zrealizovania zát'azového testu a zverejnenia výsledkov zodpovedá Európsky orgán pre bankovníctvo. Účelom zát'azového testu bolo na základe údajov ku koncu roka 2017 analyzovať kapitálovú pozíciu bánk v rámci trojročného horizontu do konca roka 2020, pričom sa bral do úvahy základný i nepriaznivý scenár. Základný scenár počíta s priaznivejším vývojom situácie v ekonomike, naopak nepriaznivý scenár vychádza z predpokladu splnenia štyroch systémových rizík, ktoré môžu predstavovať hrozbu pre finančnú stabilitu bankového sektora Európskej únie. Jedná sa o nasledujúce riziká :

- *náhle a rozsiahle preceňovanie rizikových prémie⁵ na globálnych finančných trhoch, ktoré by sa preniesli do európskych štátov a viedli k sprísneniu finančných podmienok,*
- *nepriaznivá spätná väzba medzi nízkou ziskovosťou a nízkym nominálnym rastom v dôsledku poklesu hospodárskej aktivity v Európskej únii,*
- *obavy o trvalú udržateľnosť verejného a súkromného dlhu v súvislosti s rastúcou politickou neistotou a*
- *likvidné riziká v nebankovom finančnom sektore s potenciálnym dosahom na širší finančný systém.*

Zát'azový test nebol navrhnutý za účelom určiť, ktoré banky v teste uspejú a ktoré nie. Ako ani neboli predpísané žiadne minimálne limity, ktoré by rozhodovali o úspešnosti hodnotenia. Zát'azovému testu bolo podrobených 48 bánk z 15 štátov Európskej únie, pričom priamemu bankovému dohľadu Európskej centrálnej banky podlieha 33 bánk, ktoré predstavujú 70 % celkových bankových aktív v eurozóne. Ostatných 15 bánk pochádza zo štátov Dánska, Maďarska, Nórska, Poľska, Švédska a Spojeného kráľovstva.

Banky mali za úlohu podrobiť zát'azovému testu nasledovný súbor rizík :

- *kreditné riziko vrátane sekuritizácie,*
- *trhové riziko a kreditné riziko zmluvnej strany a*
- *operačné riziko vrátane rizika konania.*

⁵ Odmena požadovaná investormi za podstúpené riziko.

Okrem vyššie uvedeného jednotného súboru rizík mali banky za úlohu zostaviť aj projekcie vplyvu scenárov na čisté úrokové výnosy.

Výsledky záťažového testu poslúžia orgánom dohľadu, bankám a ďalším účastníkom trhu posúdiť odolnosť bánk voči ekonomickým šokom v jednotlivých štátoch. Okrem toho sa výsledky použijú pri určovaní výšky kapitálových požiadaviek dohľadu pre jednotlivé banky v rámci SREPU⁶. (Najčastejšie otázky o záťažovom teste EÚ v roku 2018, 2018)

Hlavnou zmenou záťažového testu v roku 2018 oproti roku 2016 bolo uplatnenie medzinárodného štandardu finančného vykazovania *IFRS 9 Finančné nástroje*. Štandard *IFRS 9 Finančné nástroje* vstúpil do platnosti od 1. januára 2018, kedy nahradil medzinárodný účtovný štandard *IAS 39 Finančné nástroje : Vykazovanie a oceňovanie*. Nový štandard IFRS 9 Finančné nástroje rozlišuje len dve kategórie oceňovania :

- finančné nástroje oceňované v amortizovanej hodnote a
- finančné nástroje oceňované v reálnej hodnote.

Cieľom štandardu IFRS 9 Finančné nástroje je zlepšiť finančné vykazovanie finančných nástrojov riešením problémov, ktoré vznikli v uvedenej oblasti počas finančnej krízy. Uplatňovanie štandardu IFRS 9 Finančné nástroje môže viesť k náhlemu významnému zvýšeniu rezerv na očakávané kreditné straty a k náhlemu zníženiu vlastného kapitálu Tier 1. Z tohto dôvodu sa zvažovalo zaviesť prechodné dojednanie s cieľom zmierniť potenciálny významný vplyv na vlastný kapitál Tier 1 (vyplýva z účtovania kreditných strát). Nakoniec 7. decembra 2017 bolo prijaté nariadenie o prechodných dojednaniach na postupné zavedenie účinkov štandardu IFRS 9 Finančné nástroje na regulatórny kapitál⁷. Pri záťažovom teste prechodné opatrenie uplatnilo 18 zo 48 členských štátov Európskej únie. (Bankovníctvo : Dohoda Rady o hierarchii veriteľov, IFRS 9 a veľkej majetkovej angažovanosti, 2017)

3.1.1 Kapitál CET1

V roku 1988 bol vydaný Bazilejským výborom súbor pravidiel pre medzinárodné banky o kapitálovej primeranosti. Jednalo sa o prvý medzinárodný dokument *Bazilej I* pre regulované meranie finančných rizík bánk. Behom rokov však vznikali na finančných trhoch

⁶ Postup preskúmania a hodnotenia orgánmi dohľadu – zisťuje sa do akej miery banka plní kapitálové požiadavky. Výsledkom hodnotenia je rozhodnutie v ktorom sú určené hlavné ciele, ktoré je potrebné splniť na odstránenie zistených nedostatkov.

⁷ Zahŕňa položky vytvárajúce hodnotu kapitálu Tier 1 a položky znižujúce hodnotu kapitálu Tier 1.

nové druhy rizík kvôli ktorým bolo potrebné upraviť rámec Bazileja I. V roku 2004 bol schválený *Bazilej II*. Nový rámec pre výkon bankovej činnosti a výkonu dohľadu nad bankami bral do úvahy okrem trhového a úverového rizika už aj operačné riziko. Finančná kríza v roku 2009 ukázala, že *Bazilej II*. má ešte určité nedostatky, ktoré je potrebné čo najskôr vyriešiť, aby sa predišlo opakovaniu rovnakej situácie v bankovom sektore ako v roku 2009. Nový rámec *Bazilej III* stanovil požiadavky na vyšší a kvalitnejší kapitál, zavádzanie medzinárodného pákového pomeru (pomer aktív v súvahe a v podsúvahe voči kapitálu) alebo napr. aj opatrenie na podporu vybudovania kapitálu, ktorý sa bude môcť čerpať v krízových obdobiach. (SZPYRC, 2013)

Kapitálová štruktúra banky pozostáva z :

- kapitálu *Tier 1* a
- kapitálu *Tier 2*.

Tier 1 sa považuje za hlavný kapitál. Umožňuje banke pokračovať vo svojej činnosti a udržať si svoju platobnú schopnosť. *Tier 2* sa naopak považuje za doplnkový kapitál. Pomáha zabezpečiť, aby v prípade platobnej neschopnosti banky boli záväzky voči vkladateľom a prednostným veriteľom splatené. Položky kapitálu (hlavného aj doplnkového) by mali byť schopné pokryť bežné straty banky za predpokladu, že banka bude naďalej pokračovať vo svojej činnosti.

Jednou zo zložiek kapitálu *Tier 1* je *vlastný kapitál Tier 1* (Common Equity Tier 1). V ďalších častiach diplomovej práce budeme používať skratku CET1. Kapitál CET1 predstavuje opatrenie, ktoré bolo prvýkrát zavedené v roku 2014 ako preventívny prostriedok na ochranu hospodárstva pred finančnou krízou. Kapitál CET1 je upravený v nariadení o prudenciálnych požiadavkách. Pozostáva z nasledujúcich položiek :

- *kapitálové nástroje* (na to, aby mohli byť uznané ako nástroje kapitálu CET1 musia spĺňať podmienky stanovené v nariadení o prudenciálnych požiadavkách),
- *emisné ážio*,
- *nerozdelený zisk*,
- *akumulovaný ostatný komplexný účtovný výsledok*,
- *ostatné rezervy a*
- *fondy pre všeobecné bankové riziko*.

Pri stanovení kapitálu CET1 musí banka vylúčiť (upraviť) zložky vlastných zdrojov o nasledovné položky :

- zisky alebo straty z pasív ocenených reálnou cenou, ktoré vyplývajú zo zmien vlastnej kreditnej pozície,

- oceňovacie rozdiely vyplývajúce z oceňovania reálnou cenou súvisiace so ziskami alebo stratami z hedžingu peňažných tokov a
- akékoľvek zvýšenie vlastného kapitálu, ktoré vyplýva zo sekuritizovaných⁸ aktív.

V tabuľke č. 1 je uvedený stručný prehľad položiek, ktoré je potrebné odpočítať od položiek kapitálu CET1 na to, aby sa mohla stanoviť jeho konečná hodnota.

⁸ Premena nelikvidných aktív (úverov) na likvidné aktíva (cenné papiere).

Tabuľka 1 Regulačné úpravy kapitálu CET1

Odpočty od položiek kapitálu CET1	straty za bežný finančný rok
	nehmotné aktíva (po odpočítaní súvisiaceho daňového záväzku)
	odložené daňové pohľadávky, ktoré závisia od budúcej ziskovosti, okrem tých, ktoré vyplývajú z dočasných rozdielov
	záporné hodnoty vyplývajúce z výpočtu očakávanej výšky strát
	majetok dôchodkového fondu so stanovenými pôžitkami
	priame a nepriame podiely inštitúcie vo vlastných nástrojoch kapitálu CET1
	priame a nepriame podiely v nástrojoch kapitálu CET1 subjektov finančného sektora, ak tieto subjekty majú recipročný krížový podiel v inštitúciách, ktoré majú umelo zvyšovať vlastné zdroje inštitúcie
	priame a nepriame podiely inštitúcie v nástrojoch kapitálu CET1 subjektov finančného sektora, ak daná inštitúcia nemá významnú investíciu v týchto subjektoch
	priame a nepriame podiely inštitúcie v nástrojoch kapitálu CET1 subjektov finančného sektora, ak daná inštitúcia má významnú investíciu v týchto subjektoch
	hodnota položiek, ktorá sa má odpočítať od položiek dodatočného kapitálu (AT1)
	hodnota expozície týchto položiek, ktoré sa kvalifikujú pre rizikovú váhu 1250 %, ak sa inštitúcia rozhodne pre odpočet ako alternatívu
	predpokladané daňové poplatky súvisiace s položkami kapitálu CET1
	menšinové účasti (hodnota povolená v konsolidovanom CET1)

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa nariadenia o prudenciálnych požiadavkách

Existujú aj určité výnimky z odpočtu od položiek kapitálu CET1 tzv. *prahové výnimky*. Podstata spočíva v tom, že pri vykonaní odpočtov sa od inštitúcií nevyžaduje, aby hodnoty nasledovných položiek :

- *odložené daňové pohľadávky, ktoré sú závislé od budúcej ziskovosti a v súhrne sa rovnajú alebo sú nižšie ako 10 % položiek kapitálu CET1,*

- *priame a nepriame podiely inštitúcie v nástrojoch kapitálu CET1 subjektov finančného sektora, ak daná inštitúcia má významnú investíciu v týchto subjektoch, ktoré sa v súhrne rovnajú alebo sú nižšie ako 10 % položiek kapitálu CET1, sa odpočítali, ak ich súhrnná hodnota sa rovná alebo je nižšia ako uvedená prahová hodnota. Prahová hodnota sa rovná zostatkovej hodnote položiek kapitálu CET1 (po vykonaní spomínaných úprav a odpočtov, a bez uplatnenia výnimiek prahových hodnôt) vynásobenou 17,65 % hodnotou.*

Výsledná hodnota kapitálu CET1 sa rovná položkám kapitálu CET1 po uplatnení úprav, odpočtov a výnimiek uvedených v predchádzajúcej časti.

3.1.2 Nástroje kapitálu CET 1

Európsky orgán pre bankovníctvo na základe informácií od príslušných orgánov vypracúva, spravuje a uverejňuje zoznam všetkých foriem kapitálového nástroja v každom členskom štáte, ktoré sa kvalifikujú ako nástroje kapitálu CET1. 20. júla 2018 bol zverejnený už siedmy aktualizovaný zoznam nástrojov kapitálu CET1. Od jeho prvého vydania (28. mája 2014) Európsky orgán pre bankovníctvo zahrnul 13 nových foriem nástrojov kapitálu CET1 v rámci nasledujúcich štátov : Fínska, Portugalska, Spojeného kráľovstva, Rakúska, Holandska, Grécka, Talianska, Belgicka, Nemecka, Poľska a Slovenska (prioritná akcia). V súčasnosti tento zoznam obsahuje 2 typy nástrojov kapitálu CET1 :

- nástroje, ktoré existovali už pred 28. júnom 2013⁹ a
- nástroje, ktoré boli akceptované po tomto dátume. V čase uverejnenia poslednej aktualizácie zoznamu, počet nástrojov kapitálu CET1 na území Európskej únie dosiahol hodnotu 117. Zoznam nástrojov kapitálu CET1 je aktualizovaný vždy v závislosti od počtu nových typov nástrojov alebo od potreby preskúmania existujúcich nástrojov kapitálu CET1, tzn. že neexistuje konkrétny špecifický čas jeho zverejnenia. (EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018a)

⁹ Pred nadobudnutím účinnosti nariadenia o prudenciálnych požiadavkách.

3.1.3 Výsledky testovania ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1

Vypovedacia schopnosť kapitálového ukazovateľa CET1 je dôležitá pretože meria kapitálovú silu banky. Meria, či má banka dostatok kapitálu, aby mohla pokryť svoje bežné záväzky (voči zamestnancom, dodávateľom, štátu) vrátane krytia bežných strát, a to všetko za predpokladu pokračovania vo svojej činnosti aj naďalej.

Výpočet kapitálového podielu má nasledovný vzorec :

$$\text{kapitálový ukazovateľ CET1} = \text{CET1/RWA}$$

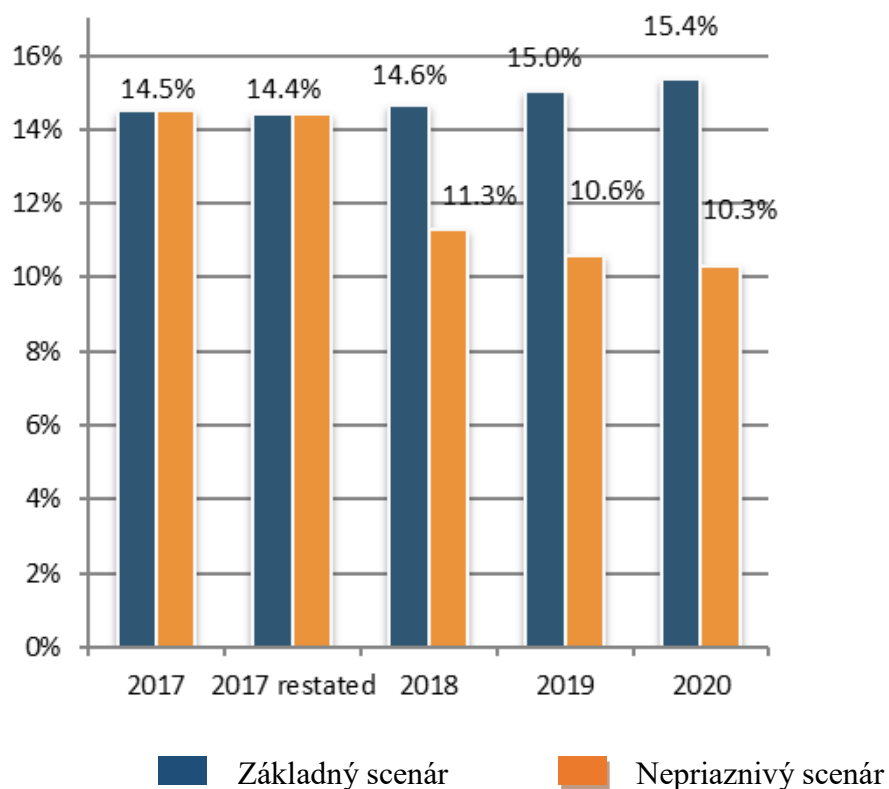
RWA (Risk-Weighted Assets) teda rizikovo vážené aktíva. Používajú sa na určenie minimálnej výšky kapitálu, ktoré musia banky držať, aby boli schopné plniť svoje záväzky. Nie všetky aktíva majú rovnaké riziko, (ku každému aktívu sa priradí určitá riziková váha podľa úverového rizika) podstata spočíva v tom, že k bezpečnejším aktívam sa priradí menší kapitál a naopak k tým rizikovejším vyšší kapitál, čo teda znamená, že čím je aktívum rizikovejšie, tým viac kapitálu bude musieť banka na dané aktívum vyčleniť. Ako príklad si môžeme uviesť štátne dlhopisy, ktoré sa považujú za bezrizikové aktíva kvôli nulovému riziku insolventnosti oproti nezaistenému úveru, ktorý patrí do najrizikovejšej skupiny, a preto si bude vyžadovať aj viac kapitálu.

Podľa nariadenia o prudenciálnych požiadavkách by mali mať všetky banky minimálny podiel kapitálu CET1 vo výške 4,5 % . Jeho testovanie v rámci záťažového testu dopadlo nasledovne.

Celý priebeh testovania bánk trval od januára do októbra roku 2018. Navrhnutý bol základný aj nepriaznivý scenár. Pri nepriaznivom scenári sa počítalo so znížením hrubého domáceho produktu eurozóny o 2,4 %, poklesom cien nehnuteľnosti o 17 % a akcií o 31 %. Kvôli hodnovernosti výsledku záťažového testu musel nepriaznivý scenár brať do úvahy závažné realistické udalosti ako globálnu makroekonomickú krízu trvajúcu dva až tri roky. Testoval sa :

- ukazovateľ kapitálovej primeranosti CET1 pri ktorom sa uplatnili prechodné ustanovenia (transitional CET1 capital ratio) a
- ukazovateľ kapitálovej primeranosti CET1 vypočítaný bez uplatnenia prechodných ustanovení (fully loaded CET1 capital ratio).

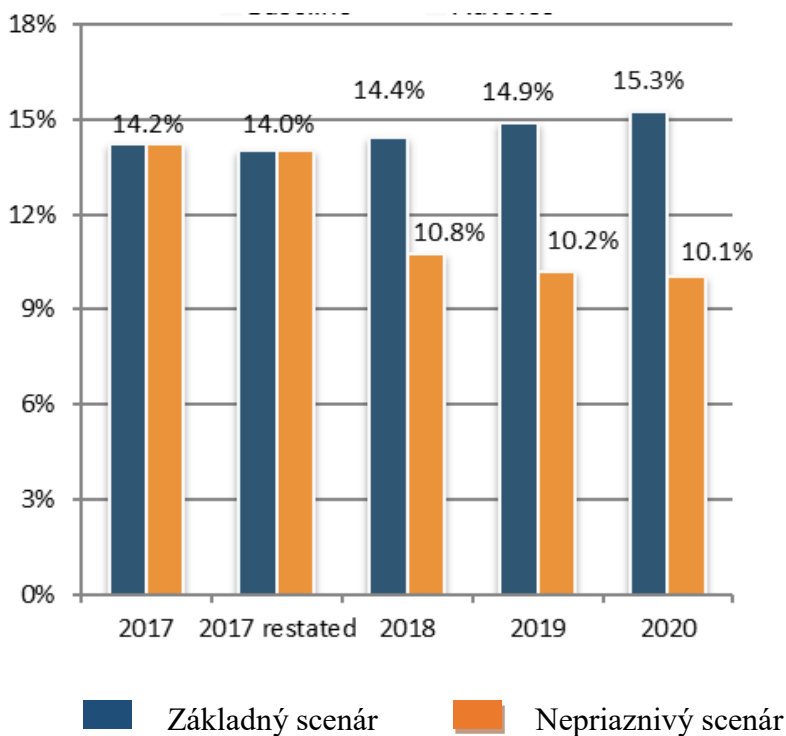
Graf 1 Transitional CET1 capital ratio (%)

Zdroj : EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018b

Zátťažovému testu podrobených 48 bánk dosiahlo 14,5 % priemerného ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1 k decembru roku 2017. V prípade upravených údajov vplyvom prvého uplatnenia medzinárodného štandardu finančného vykazovania IFRS 9 Finančné nástroje (platné od 1. januára 2018) sa znížil na 14,4 % toho istého roku. Ku koncu skúmaného trojročného horizontu (2020) sa v prípade nepriaznivého scenára znížil priemerný ukazovateľ kapitálovej primeranosti CET1 na 10,3 %, čo znamená rozdiel (pokles) o 4,2 percentuálneho bodu oproti roku 2017. Vyčerpanie kapitálu ku koncu roku 2020 sa ustálilo na sume 236 mld. eur.

Graf 2 Fully loaded CET1 capital ratio (%)

Zdroj : EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018b

V rámci grafu č. 2 možno bádať určité odchýlky. Výsledkom nepriaznivého scenára bol úbytok priemerného ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1 o 4,1 percentuálneho bodu, čo predstavovalo pokles z 14,2 % ku koncu roka 2017 na 10,1 % ku koncu roka 2020. V rámci nepriaznivého scenára je vyčerpanie kapitálu ku koncu roka 2020 226 mld. eur. Zmena ukazovateľa kapitálovej primeranosti CET1 od roku 2017 do roku 2020 v rámci nepriaznivého scenára bola spôsobená nasledujúcimi skutočnosťami :

- implementácia medzinárodného štandardu finančného vykazovania IFRS 9 Finančné nástroje,
- znehodnotenie finančných aktív, ktoré nie sú ocenené reálnou hodnotou,
- zisky(straty) z operačného rizika,
- dividendy,
- zvýšenie ukazovateľa REA¹⁰,
- ďalšie úpravy vyplývajúce z prechodných ustanovení a pod.

¹⁰ Risk exposure amount – riziková expozícia

Výsledky 33 bánk, ktoré spadajú pod priamy dohľad Európskej centrálnej banky vplyvom nepriaznivého scenára predstavoval celkový pokles kapitálu CET1 z 13,7 % ku koncu roku 2017 na 9,9 % ku koncu roku 2020. Súčasťou toho je aj vplyv uplatnenia medzinárodného štandardu finančného vykazovania IFRS 9 Finančné nástroje v rozsahu 0,3 percentuálneho bodu.

Napriek vyššiemu úbytku kapitálu je celkový ukazovateľ kapitálovej primeranosti CET1 na úrovni 9,9 % (10,1 % v prípade všetkých skúmaných bánk) vyšší ako bola jeho hodnota v roku 2016, keď dosiahol 8,8 %. Potvrdila sa zvýšená odolnosť testovaných bánk voči makroekonomickým šokom, banky výrazne navýšili svoj kapitál, znížili objem problémových úverov a zlepšili aj svoje interné kontrolné mechanizmy. Okrem toho vďaka zlepšeniam bankových súvah hral objem problémových úverov v porovnaní s rokom 2016 menej výraznú úlohu. Banky sú lepšie pripravené na možnú hospodársku a finančnú krízu ako boli pred niekoľkými rokmi. (EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018b)

3.1.4 Testovanie gréckych bánk

Európska centrálna banka v roku 2018 uskutočnila test 4 najväčších gréckych bánk, nad ktorými vykonáva priamy dohľad. Testovaniu boli podrobené grécke banky Alpha Bank, Eurobank, National Bank of Greece a Piraeus Bank. Uplatnila sa rovnaká metodika a postup ako v rámci záťažového testu vykonaného Európskym orgánom pre bankovníctvo, ale bolo potrebné uplatniť skrátený harmonogram (do 31. decembra 2017) kvôli uzavretiu testu ešte pred skončením 3. programu finančnej pomoci Európskeho mechanizmu pre stabilitu pre Grécko¹¹. Výsledky testovania boli zverejnené 5. mája 2018.

¹¹ S cieľom navrátenia udržateľného hospodárskeho rastu v Grécku bola Európskym mechanizmom pre stabilitu poskytnutá finančná výpomoc do výšky 86 mld. eur., program finančnej pomoci skončil 20. augusta 2018 a zo strany Európskeho mechanizmu pre stabilitu bolo vyplatených 61,9 mld. eur.

Tabuľka 2 Výsledky záťažového testu gréckych bánk

Ukazovateľ kapitálovej primeranosti CET1			
Testované banky	2017 (uplatnenie IFRS 9)	2020 základný scenár	2020 nepriaznivý scenár
Alpha Bank	18,25%	20,37%	9,69%
Eurobank	17,93%	16,56%	6,75%
National Bank of Greece	16,48%	15,99%	6,92%
Piraeus Bank	14,85%	14,52%	5,90%

Zdroj : DESLANDES, 2018a

Výsledky záťažového testu gréckych bánk v roku 2018 ukazujú priemerné vyčerpanie kapitálu (v rámci nepriaznivého scenára) vo výške 9 percentuálnych bodov, čo predstavuje 15,5 mld. eur. Napriek tomu, že výsledky testov v roku 2018 značia vyššie vyčerpanie kapitálu ako tomu bolo pred 3 rokmi, zvyškové úrovne kapitálu CET1 sú stále silnejšie, a to aj vďaka uskutočnenej rekapitalizácii gréckych bánk v roku 2015 (získali dodatočný kapitál vo výške 14,4 mld. eur).

Ani v prípade tohto testu neboli predpísané žiadne minimálne limity, ktoré by rozhodli o úspešnosti hodnotenia. Napriek tomu, ak by sa dosiahnutý výsledok posudzoval podľa pravidiel platných v roku 2015, kedy minimálny podiel CET1 bol stanovený vo výške 8 % pri nepriaznivom scenári (regulované minimum je vo výške 4,5%) banky Eurobank, National Bank of Greece a Piraeus Bank by testom neprešli. (DESLANDES, 2018a)

3.2 Lotyšská banka ABLV

13. februára 2018 americký FinCEN¹² oznámil, že plánuje zaviesť opatrenia, ktorými by zakázal otvárať a udržiavať korešpondenčné účty pre banku ABLV¹³ v USA. Dôvodom tohto oznámenia bola skutočnosť, že podľa FinCEN-u bolo pranie špinavých peňazí jedným z pilierov podnikania banky ABLV. Lotyšská banka ABLV už v minulosti mala problémy s nedodržiavaním pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej

¹² Úrad amerického ministerstva financií, ktorý dohliada a vykonáva rôzne opatrenia na prevenciu a odhaľovanie prania špinavých peňazí.

¹³ Lotyšská banka bola založená 17. septembra 1993. Zameriava sa na poskytovanie služieb zahraničným klientom, na aktivity v oblasti investičného manažmentu a na poradenstvo v oblasti ochrany a štruktúry aktív.

činnosti a financovania terorizmu (tento problém sa týkal aj viacerých lotyšských bánk). Pred pár rokmi už lotyšská banka (spolu s ďalšími dvoma) dostala sankcie za to, že sa k nim dostala časť finančných prostriedkov, ktoré zmizli z moldavských bánk v hodnote približne 1 mld. dolárov (približne 15 % HDP Moldavska).

Problém s nedodržiavaním pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu predstavuje problém väčšiny bánk v lotyšskom bankovom sektore. Tieto banky sa primárne zameriavali na poskytovanie služieb nerezidentom Lotyšska a Európskej únie (orientovali sa na fyzické a právnické osoby zo štátov bývalého Sovietskeho zväzu). Zo 16 bánk, ktoré pôsobia v Lotyšsku sa v roku 2018 až 12 z nich primárne zameriavalo na nerezidentov. Podiel vkladov nerezidentov na celkových vkladov v lotyšskom bankovom sektore sa za posledné roky pohybuje na úrovni 40 % (zníženie z pôvodných 50 %). Hlavným zmyslom veľkej časti transakcií, ktoré prechádzajú cez lotyšské banky je zakrytie pôvodu týchto finančných zdrojov. Vďaka tomuto sa finančné prostriedky dostanú do požadovaných oblastí a následne zistenie ich pôvodu je veľmi náročné. Prísnejšie vymáhanie dodržiavania pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu prišlo až v roku 2014 kedy sa Lotyšsko uchádzalo o členstvo v OECD. Z dôvodu veľkého nátlaku zo strany Európskej komisie, amerického ministerstva zahraničných vecí, ministerstva financií a neskôr aj zo strany OECD bolo Lotyšsko nútené pristúpiť k viacerým zmenám (inak jej hrozilo zamietnutie členstva v OECD). Lotyšské banky boli finančne sankcionované za nedodržanie pravidiel, ale v niektorých prípadoch bolo Lotyšsko nútené pristúpiť aj k odobratiu bankového povolenia. Vďaka nastoleniu poriadku v boji proti praniu špinavých peňazí sa Lotyšsko stalo v roku 2016 členom OECD. (ĎURIAČ, 2018)

Dôvody, pre ktoré FinCEN obvinil lotyšskú banku ABLV z prania špinavých peňazí boli nasledovné :

- uplácanie lotyšských úradníkov, ktorí mali kontrolovať dodržiavanie pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu,
- falšovanie dokumentov pre konkrétnych klientov,
- uskutočnenie transakcií v objeme desiatok mld. dolárov pre schránkové spoločnosti registrované v netransparentných jurisdikciách,
- využitie služieb lotyšskej banky osobami podozrivými napr. z tunelovania štátnych spoločností alebo z korupcie,
- realizovanie transakcií aj pre spoločnosti prepojené na medzinárodné sankcionované spoločnosti, ktoré sa podieľajú na severokórejskom raketovom programe (a to aj potom ako

lotyšská banka vyhlásila nulovú toleranciu voči spoločnostiam, ktoré sú prepojené so Severnou Kóreou).

Lotyšská banka ABLV sa prirodzene nestotožnila s uvedeným hodnotením, kriticky sa voči tomu postavil aj lotyšský orgán dohľadu *Komisija pre finančné a kapitálové trhy*. Podľa Európskej komisie obvinenia voči banke ABLV vychádzali zo starších porušení kvôli, ktorým už bola lotyšská banka ABLV sankcionovaná. Americký FinCEN nezverejnil žiadny dokument, ktorý by podporil hore uvedené podozrenia. Napriek tomu oznámenie plánovaných opatrení malo okamžitý účinok. Začal sa masívny výber vkladov z banky ABLV (v priebehu niekoľkých dní vkladatelia vybrali zhruba 600 mil. eur). Tejto situácii nepomohlo ani zatknutie guvernéra lotyšskej centrálnej banky pre podozrenia z korupcie, ktoré však nesúviseli s bankou ABLV. Po 3 dňoch od zverejnenia plánovaných opatrení FinCEN-u, Komisia pre finančné a kapitálové trhy uvalila na základe požiadaviek Európskej centrálnej banky na banku moratórium (kvôli enormnému zvýšeniu odlevu vkladov). Rovnaký postup zvolila aj Komisia pre dohľad nad finančným trhom (luxemburský orgán dohľadu), ktorá uvalila na dcérsku spoločnosť ABLV Bank Luxembourg (sídliacu v Luxembursku) moratórium. Po 4 dňoch od uvalenia moratória (23. februára 2018) Európska centrálna banka dospela k záveru, že lotyšská banka ABLV a jej dcérska banka ABLV Bank Luxembourg *zlyhávajú alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhajú z dôvodu, že existujú okolnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že banky v blízkej budúcnosti nebudú schopné uhrádzať svoje dlhy alebo iné záväzky v čase splatnosti*. (ĎURIAČ, 2018)

3.2.1 Legislatívne vymedzenie prípadu banky ABLV

V nariadení o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií sa subjekt považuje za zlyhávajúci alebo, že pravdepodobne zlyhá, ak nastala jedna alebo viaceré z daných okolností :

- *inštitúcia utrpela alebo pravdepodobne utrpí straty, ktoré vyčerpajú všetky jej vlastné zdroje (podstatnú časť),*
- *objem aktív je nižší ako objem jeho záväzkov,*
- *subjekt nie je schopný uhrádzať svoje dlhy alebo iné záväzky v čase splatnosti,*
- *existujú objektívne skutočnosti, ktoré nasvedčujú, že v blízkej budúcnosti poruší hore uvedené okolnosti a*

- *vyžaduje sa mimoriadna verejná finančná podpora (s výnimkou prípadov uvedených v nariadení – v tomto prípade neplatila ani z jedna výnimiek).*

Následne po rozhodnutí Európskej centrálnej banky o tom, že banka zlyháva alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá, posudzuje Jednotná rada pre riešenie krízových situácií splnenie zvyšných 2 podmienok uvedených v nariadení o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií (článok 18 ods.1) :

- *neexistujú reálne vyhliadky, že akékoľvek alternatívne opatrenia (opatrenia v rámci schémy inštitucionálneho zabezpečenia, opatrenie dohľadu vrátane opatrení včasnej intervencie, opatrenia súkromného sektora, odpísanie či konverzie relevantných kapitálových nástrojov) by zabránili jeho zlyhaniu v primeranom časovom horizonte a*
- *opatrenie na riešenie krízovej situácie je nevyhnutné vo verejnom záujme.*

Jednotná rada pre riešenie krízových situácií skonštatovala, že 2. podmienka bola splnená pretože neexistovali žiadne alternatívne opatrenia, v dôsledku ktorých by sa dalo predísť zlyhaniu týchto bankových inštitúcií. V tomto prípade však k naplneniu 3. podmienky podľa Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií nedošlo. Z tohto dôvodu nie je potrebné rezolučné konanie danej banky, svoje rozhodnutie objasňuje nasledovnými skutočnosťami. Napriek tomu, že banka ABLV je 3. najväčšou bankou v Lotyšsku (spadá pod priamy dohľad Európskej centrálnej banky) sa však zároveň zameriava najmä na nerezidentov Európskej únie zo štátov bývalého Sovietskeho zväzu. To znamená, že podiel ruských a ukrajinských klientov na jej celkových vkladoch presahoval 63 %, kým podiel lotyšských klientov bol len necelých 6 %. V prípade, ak by lotyšská banka prestala vykonávať svoje funkcie napr. prijímanie vkladov, poskytovanie úverov nedošlo by k narušeniu základných služieb nevyhnutných pre fungovanie ekonomiky Lotyšska, ani k narušeniu finančnej stability v štáte (vrátane) iných členských štátov. Jedným z dôvodov je aj skutočnosť, že je malá prepojenosť banky ABLV s inými finančnými inštitúciami. (SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018b) V prípade banky ABLV Luxembourg dospela k rovnakému záveru, rozhodnutie bolo argumentované na veľkosti banky a jej absencie prepojenia na luxemburské hospodárstvo. (SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018c)

Po rozhodnutí neprijatia programu riešenia krízových situácií sa likvidácia bánk uskutoční podľa národných právnych predpisov Lotyšska a Luxemburska.

Odpoveď na rozhodnutie Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií na seba nenechala dlho čakať a 5. marca 2018 bolo valným zhromaždením banky ABLV vyhlásený návrh na *dobrovoľnú likvidáciu banky*. Po rozhodnutí o dobrovoľnej likvidácii mala banka viac ako 23 tisíc veriteľov, ich celkový objem pohľadávok voči banke dosiahol sumu 2,96

mld. eur. Viac ako 80 % veriteľov s celkovou sumou pohľadávok viac ako 480 mil. eur bolo vyplatených. Ostatní veritelia si však budú musieť na svoje vklady počkať (očakáva sa, že do roku 2020 by malo byť vyplatených 95 % vkladov).

V prípade banky ABLV Bank Luxembourg však k žiadnej likvidácii nedošlo. Súd zamietol likvidáciu z dôvodu jej silnej finančnej pozície, čím do istej miery spochybnil rozhodnutie Európskej centrálnej banky o tom, že uvedená banka zlyháva alebo sa javí, že v blízkej budúcnosti zlyhá. (ĎURIAČ, 2018)

3.2.2 Zistený deficit v legislatívnom rámci

Krízová situácia banky ABLV a škandál okolo guvernéra lotyšskej centrálnej banky mali negatívny dopad na lotyšský bankový sektor. Lotyšsko preto pristúpilo k zásadným zmenám, lotyšskí predstavitelia prisľúbili, že sa pokúsia znížiť podiel vkladov nerezidentov v lotyšskom bankovom sektore na úroveň 5 %, a to opatreniami na zamedzenie poskytovať služby niektorým typom schránkových spoločností, ale aj zmenou doterajšieho obchodného modelu lotyšských bánk.

Prípád lotyšskej banky ABLV však poukázal aj na niektoré nedostatky rámca pre riešenie krízových situácií :

- banka ABLV bola solventná, splňala všetky kapitálové požiadavky. Ešte v čase vyhlásenia Európskej centrálnej banky o zlyhaní alebo možnom zlyhaní obidvoch bánk v blízkej budúcnosti kvôli existencii okolností, ktoré nasvedčujú tomu, že v blízkom období nebudú schopné splácať svoje záväzky v čase splatnosti, banka ABLV vyhlásila, že má dostatok likvidity na ďalšie fungovanie. Za 4 dni od vyhlásenia moratória dokázala nazhromaždiť 1,36 mld. eur na posilnenie likvidity, pre Európsku centrálnu banku však tento objem nebol dostatočný. Očakávalo sa, že po zrušení moratória by sa veľká časť klientov pokúsila vybrať svoje finančné prostriedky z banky, čo by lotyšská banka kvôli veľkému náporu nemusela zvládnuť. Banka kvôli poškodenej reputácii čelila značnému odlevu likvidity. Súčasná právna úprava riešenia krízových situácií sa zameriava na riešenie krízy solventnosti a nie krízy likvidity,

- ďalším problémom sa javí moratórium. Moratórium môže byť užitočným nástrojom, avšak nie je celkom jasné, či by niektorá banka zvládla masívny odlev vkladov po jeho zrušení. Navyše, ak moratórium trvá niekoľko dní, môže byť jasným signálom naplnenia nedostupnosti vkladov a k následnej výplate náhrad za nedostupné vklady, čo sa v prípade

banky ABLV aj potvrdilo, a znamenalo to pre ňu definitívny koniec. Preto je otázne, či banka, ktorá je v problémoch, po zrušení moratória zvládne naplno fungovať aj naďalej. 4. decembra 2018 bol schválený balík opatrení na znižovanie rizika v rámci, ktorého sa navrhlo zaviesť moratórium už vo fáze intervencie a nie len počas fázy rezolúcie,

- v neposlednom rade tento prípad poukázal aj na odlišnosť právnych predpisov vzťahujúcich sa na likvidáciu bánk v rámci jednotlivých členských štátov Európskej únie. Pri posudzovaní oprávnenosti likvidácie, luxemburský súd vychádzal zo svojich národných právnych predpisov, zatiaľ čo Európska centrálna banka vychádzala pri posudzovaní z podmienok stanovených v nariadení o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií. Výsledok bol aj rozdielny, podľa luxemburských právnych predpisov podmienky na likvidáciu splnené neboli, naopak v prípade rezolučných právnych predpisov sa podmienky na začatie likvidácie splnili. Dôvody rozdielných prístupov k rovnakej záležitosti sú tie, že vznik rezolučného rámca nepodmienil k zásadnej zmene právnych predpisov týkajúcich sa likvidácie bánk členských štátov v Európskej únie. Z tohto dôvodu môžu byť aj odlišné rozhodnutia v prípade likvidácie bánk na úrovni právnych predpisov jednotlivých členských štátov Európskej únie a rezolučného rámca. Jednotná rada pre riešenie krízových situácií si preto nemôže byť istá následného postupu v prípade rozhodnutia, že príslušná banka nepôjde do rezolučného konania. Niektorí európski predstavitelia už preto vyzvali na aspoň čiastočnú harmonizáciu v tejto oblasti, výsledky ich snahy sa však uvidia až v priebehu nasledujúcich rokov. (ĎURIAČ, 2018)

3.2.3 Politika prania špinavých peňazí

Prípad lotyšskej banky ABLV ukázal viaceré nedostatky v prípade kontroly dodržiavania pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Tento prípad však nebol ojedinelý.

Príkladom môže poslúžiť banka Versobank AS sídliaca v Estónsku (člen eurozóny). V zmysle nariadenia o jednotnom mechanizme dohľadu nespadá pod priamy dohľad Európskej centrálnej banky (menej významná banka), ale pod vnútroštátny orgán dohľadu Finantsinspektsioon. Vnútroštátnym orgánom bola dňa 8. februára 2018 podaná žiadosť na odobratie bankovej licencie Európskou centrálnou bankou z dôvodu závažných a dlhodobých porušení zákonných požiadaviek, najmä pokiaľ ide o predchádzanie praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu. Tieto skutočnosti boli zistené v rámci kontroly

uskutočnenej medzi rokmi 2015 až 2017, porušenia boli systematické a banka ich nedokázala v značnom časovom horizonte odstrániť. Dňa 26. marca 2018 Európska centrálna bank rozhodla o odňatí bankového povolenia banky Versobank AS.

Pri posúdení, či sa daná banka podieľa na určitom druhu činnosti prania špinavých peňazí je dôležité preskúmať všetky podrobné informácie na úrovni jednotlivých transakcií. Kľúčové indikátory ako ukazovatele likvidity a ukazovateľ pákového efektu sa ukázali, ako nie celkom spoľahlivé pri posudzovaní činností spájaných s práním špinavých peňazí. Túto skutočnosť potvrdzuje aj nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 3 Kľúčové finančné ukazovatele pri skúmaní dohľadu

Finančné ukazovatele	ABLV (31.12.2017)	Versobank (31.12.2017)	významné inštitúcie (30.9.2017) ¹⁴
podiel vlastného kapitálu Tier 1	16,30%	17,60%	13,70%
celkový podiel kapitálu	21,10%	26,50%	17,20%
NPL¹⁵	3,40%	0,50%	6,50%
ukazovateľ finančnej páky	7,90%	7,80%	5,30%
pomer úverov k vkladom	39,40%	19,00%	122,30%

Zdroj : DESLANDES, 2018b

Minimálny pomer podielu vlastného kapitálu Tier 1 je stanovený na 4,5 %. Pomer finančnej páky je stanovený na 3 %. Ak by sme vychádzali z uvedených finančných ukazovateľov, v oboch prípadoch by sme mohli zhodnotiť dobré finančné zdravie bankových inštitúcií. Napriek tejto skutočnosti však boli obidve banky obvinené z prania špinavých peňazí. Preto je potrebné hľadať iné ukazovatele, ktoré by vedeli reálnejšie odzrkadliť a naznačiť problémy s práním špinavých peňazí. Spoločnými ukazovateľmi v oboch prípadoch sa ukázali:

- vysoká koncentrácia vlastníctva bánk. V prípade banky ABLV bol kontrolný podiel (87 % akcií) v rukách generálneho riaditeľa banky a predsedu Rady banky. Banka Versobank bola od roku 2012 v rukách ukrajinských investorov (väčšina bánk patrí ukrajinskej agro-priemyselnej spoločnosti UKRSELHOSPROM PCF LLC - viac ako 85 % vlastníctvo),

¹⁴ Pri analýze sa vychádzalo z priemerných údajov k 30. septembru 2017.

¹⁵ Non-performing loan predstavuje úroveň problémových úverov, ktoré sú po splatnosti viac ako 90 dní. V prípade banky ABLV je údaj z výročnej správy za rok 2016, Versobank z predbežnej správy za druhý štvrtrok roku 2017.

- vysoký podiel nerezidentských klientov. V banke Versobank bolo ku koncu roku 2017 viazaných 83 % záväzkov banky voči nerezidentským klientom mimo Estónskej republiky. V banke ABLV to predstavovalo okolo 69 % celkového financovania banky (vrátane vlastného imania), ktoré pochádzali z vkladov od nerezidentských klientov a
- veľký podiel koncentrácie vkladov v menách mimo eurozóny. V prípade banky Versobank sa viac ako tretina jej vkladov uskutočnila v amerických dolároch a v prípade banky ABLV to bolo až viac ako 60 % jej celkovej vkladovej základne. (DESLANDES, 2018b)

Európska centrálna banka bola značne kritizovaná za to, že zodpovednosť za pranie špinavých peňazí v prípade banky ABLV musel vyvodit' americký FinCEN, a to dokonca v prípade banky, ktorá spadá pod jej priamy dohľad. Európska centrálna banka sa voči týmto obviňovaniam ohradila, pretože kontrola dodržiavania pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu je na zodpovednosti národných orgánov, a to aj v prípade bánk, ktoré spadajú pod priamy dohľad Európskej centrálnej banky. Hoci zánik banky ABLV nemusí mať rozsiahly vplyv na finančnú stabilitu Európskej únie, odhalil diery v štruktúre bankového dohľadu.

19. decembra 2018 sa v dôsledku nedávnych udalostí Európska únia dohodla na posilnení úlohy Európskeho orgánu pre bankovníctvo v súvislosti s rizikami, ktoré pre finančný sektor predstavujú činnosti spojené s práním špinavých peňazí. Posilnenie úlohy a právomoci Európskeho orgánu pre bankovníctvo by zabezpečilo účinné uplatňovanie pravidiel v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí vo všetkých členských štátoch. Zabezpečila by sa aj úzka spolupráca všetkých zainteresovaných orgánov (najmä orgánov prudenciálneho dohľadu a dohľadu v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí). Posilnenie pozície Európskeho orgánu pre bankovníctvo by znamenalo :

- zhromažďovanie informácií od vnútroštátnych príslušných orgánov,
- posilnenie kvality dohľadu prostredníctvom vypracovania spoločných štandardov a koordinácie medzi vnútroštátnymi orgánmi dohľadu,
- v prípade, ak by vnútroštátne orgány nekonali, Európsky orgán pre bankovníctvo by ako poslednú možnosť mohol prijímať rozhodnutie určené priamo jednotlivým bankám,
- uľahčenie spolupráce so štátmi mimo Európsku úniu v cezhraničných prípadoch a
- uskutočnenie posúdenia rizík u príslušných orgánov. (Boj proti praniu špinavých peňazí : Rada sa dohodla na pozícii k posilneniu dohľadu pre banky, 2018)

3.3 Európsky systém ochrany vkladov

V roku 2014 boli prostredníctvom smernice o systémoch ochrany vkladov zavedené určité zlepšenia systému ochrany vkladov, ale tým, že ešte stále neexistuje spoločný systém ochrany vkladov tak v prípade, ak by nastali miestne otrasy, ktoré by mohli presiahnuť možnosti vnútroštátnych systémov ochrany vkladov, vkladatelia by zostali aj naďalej zraniteľní. V novembri roku 2015 bolo preto Európskou komisiou oznámené vytvorenie európskeho systému ochrany vkladov ako 3. piliera bankovej únie, ktorý má zabezpečiť rovnakú ochranu vkladov v rámci celej bankovej únie. Jeho zavedením by sa :

- zvýšila odolnosť bankovej únie voči budúcim finančným krízam, a to znížením zraniteľnosti vnútroštátnych systémov ochrany vkladov,
- ak by sa znížila zraniteľnosť vnútroštátnych systémov ochrany vkladov, znížilo by sa aj riziko hromadného vyberania vkladov z bánk a posilnila by sa ich finančná stabilita,
- posilnila by sa spolupráca medzi vnútroštátnymi systémami ochrany vkladov v reakcii na cezhraničné zlyhanie bánk,
- a v neposlednom rade by sa posilnila dôvera vkladateľov, a to bez ohľadu na umiestnenie banky, čím by sa podporili rovnaké podmienky pre všetkých.

V konečnom dôsledku vytvorenie európskeho systému ochrany vkladov je logickým doplnením zvyšujúcej sa zodpovednosti za bankový dohľad a riešenie krízových situácií v oblasti bankovej únie. (EURÓPSKA KOMISIA, 2015)

3.3.1 Výsledky testovania v roku 2018

V roku 2018 sa uskutočnila séria testov, ktorá skúmala potenciál vplyvu a vhodnosti viacerých prvkov európskeho systému ochrany vkladov. Analyzovala sa :

- primeraná veľkosť cieľovej úrovne 0,8 % všetkých krytých vkladov pri uplatnení rôznych scenárov zlyhania bánk,
- rozdeľovanie finančných príspevkov medzi malé, stredné a veľké banky,
- možnosť výskytu krízových dotácií medzi bankovými systémami v rôznych členských štátoch a
- „zmiešaný“ systém poistenia vkladov.

Pri testovaní sa vychádzalo z údajov za rok 2015 (4Q) o krytých vkladoch a skúmaná vzorka pozostávala z 1675 bánk eurozóny.

V rámci testovania sa dospelo k nasledovným záverom :

- 1) cieľový objem fondov ochrany vkladov stanovených na 0,8 % všetkých krytých vkladov (v analyzovanej vzorke sa počítalo so sumou 38 mld. eur) by stačil na vyplácanie vkladov aj počas vážnejšej krízy, než bola finančná kríza v rokoch 2007 - 2009. Pri testovaní sa brali do úvahy rôzne scenáre a veľkosti bankových kríz od prípadov kedy 3 % alebo 10 % bánk zlyhá súčasne, pričom straty by boli v rozpätí od 5 % do 25 % na celkových aktívach a platobná neschopnosť medzi 7,5 % a 37,5 %. Vo všetkých prípadoch sa potvrdilo dostatočné pokrytie vkladov, a to aj v prípade simulácie oveľa väčšej ako finančná kríza, ktorá bola v rokoch 2007 až 2009. Napriek závažnosti simulovaných strát sa nikdy neprekročí cieľový objem stanovených vkladov 38 mld. eur, fond ochrany vkladov sa podľa testu nikdy nevyčerpá.
- 2) ďalšia kľúčová oblasť sa týka rozdeľovania príspevkov do európskeho systému ochrany vkladov medzi bankami. Je potrebné znižovať príspevky v prípade menších bánk alebo naopak cieľová úroveň by sa mala znížiť v prípade väčších bánk (je tu menší predpoklad využitia výhod európskeho systému ochrany vkladov) ? Odpoveď na túto otázku je objasnená v tabuľke č. 4.

Tabuľka 4 Rozdeľovanie príspevkov do európskeho systému ochrany vkladov

Rozpätie celkových aktív	Interval celkových aktív		Celkový príspevok (v mld. €)	Priemerný príspevok na 1 € krytého vkladu	Interval príspevkov na kryté vklady	
	najmenšie (v mld. €)	najväčšie (v mld. €)			dolná hranica	horná hranica
10	0,02	0,15	0,11	0,0097	0,0024	0,0183
20	0,15	0,26	0,25	0,0107	0,0035	0,0176
30	0,26	0,38	0,34	0,0104	-	0,0181
40	0,38	0,56	0,48	0,0110	0,0030	0,0184
50	0,56	0,76	0,61	0,0100	0,0003	0,0182
60	0,76	1,08	0,96	0,0109	-	0,0190
70	1,09	1,66	1,39	0,0114	0,0024	0,0185
80	1,66	2,77	2,03	0,0109	0,0024	0,0178
90	2,77	6,49	3,30	0,0104	0,0007	0,0183
100	6,60	1 807,57	28,50	0,0083	0,0003	0,0165

Zdroj : CARMASSI, 2018

Z tabuľky je vidno, že najmenších 10 % bánk by zaplatilo 0,11 mld. eur (0,28 % z cieľovej veľkosti európskeho systému ochrany vkladov – 38 mld. eur). Naopak najväčších 10 % bánk

by zaplatilo 28,5 mld. eur (čo predstavuje 75,09 % z cieľovej sumy). Tieto údaje je potrebné posudzovať vo vzťahu k skutočným krytým vkladom bánk, aby sa zistilo, či v skutočnosti najväčšie banky nesú „bremeno“ príspevkov (nákladov) európskeho systému ochrany vkladov. Pri ich porovnávaní (stĺpec 4 Priemerný príspevok na 1 euro krytého vkladu) však je vidieť, že najmenší a najväčší príspevok bánk na kryté vklady je relatívne nízky 0,01 eur a 0,0083 eur. Preto je možné skonštatovať, že v prípade malých/veľkých bankách nemožno hovoriť o neprimeranej veľkosti príspevkov (v porovnaní s objemom krytých vkladov) pretože to rozpätie je tam len minimálne a opatrenia na zníženie príspevkov sú preto bezdôvodné.

3) Ďalšia téma o ktorej sa často diskutuje sa týka združovania príjmov a obáv z toho, že by dané príjmy mohli viesť k tzv. krížovým dotáciám. Je tu možnosť, že by niektoré bankové systémy prispievali do európskeho systému ochrany vkladov viac ako by ich v konečnom dôsledku využívali v porovnaní s inými bankovými systémami, ktoré sú potencionálne rizikovejšie. Pri výške príspevkov sa uplatňuje koncepcia založená na rizikivosti konkrétnej banky v porovnaní s bankami v celej bankovej únii, a teda nielen v rámci národného bankového systému. Je to preto, že národný bankový systém prispieje do európskeho fondu na ochranu vkladov oveľa viac ak sa jeho rizikovosť bude posudzovať voči iným bankovým systémom v bankovej únii. Presná metodika výpočtu príspevkov bánk do európskeho fondu na ochranu vkladov ešte stále nemá svoju finálnu podobu, preto sa pri analýze vychádzalo z modifikovanej verzie, ktorú vypracoval Európsky orgán pre bankovníctvo pre národné systémy ochrany vkladov (v ich prípade sa uplatňuje úprava rizika na vnútroštátnej úrovni, pri analýze sa úprava rizika vykonala na úrovni bankovej únie). Podľa usmernení Európskeho orgánu pre bankovníctvo sa výpočet príspevku vypočíta na základe 5 kategórií rizík (rizikový profil banky) : kapitál, likvidita a financovanie, kvalita aktív, podnikateľský model a riadenie, a potenciálne straty pre systém ochrany vkladov (pri testovaní sa nebral do úvahy kvôli obmedzeným údajom). Výsledky, ku ktorým sa v rámci analýzy dopracovali boli nasledovné, v členských štátoch by nemalo dochádzať k žiadnym neopodstatneným krížovým dotáciám, ale na druhej strane môže nastať prípad, v rámci ktorého by príspevky bankových systémov predstavovali nižšiu čiastku akú by v konečnom dôsledku získali v rámci systému európskeho systému ochrany vkladov. Pravdepodobnosť uskutočnenia takéhoto prípadu je však veľmi malá. Dôvod je nasledovný :

- *metodika uplatňovaná pri výpočte príspevkov môže zohľadňovať viacero ukazovateľov spojených so znižovaním rizika v bankovom systéme ako je úroveň schopnosti*

banky absorbovať straty, podiel nesplatených úverov alebo sila vnútroštátnych opatrení v prípade platobnej neschopnosti a

- pri výpočte bankových príspevkov sa uplatňuje koncepcia porovnávania voči ostatným bankám, ktoré sú súčasťou bankovej únie. Na základe toho možno zohľadniť rizikovosť daných bankových sektorov a znížiť riziko neoprávnených krízových dotácií.

4) V rámci nedávnych politických diskusií týkajúcich sa európskeho systému ochrany vkladov bol načrtnutý alternatívny návrh podľa, ktorého by vnútroštátne systémy ochrany vkladov boli zaťažené ako prvé a európsky fond na ochranu vkladov by bol až druhý v poradí. V rámci nasledujúcej časti sa porovná ako by sa zmenili príspevky (kalkulované na základe rizika) v alternatívnom návrhu „zmiešaného“ systému poistenia vkladov oproti pôvodnému európskeho systému ochrany vkladov. Cieľová úroveň európskeho systému ochrany vkladov sa ani v rámci tohto alternatívneho návrhu nemení a zostáva spomínaných 0,8 % krytých vkladov. Kľúčová zmena v porovnaní s plnohodnotným európskym systémom ochrany vkladov spočíva v tom, že príspevky, ktoré platia banky na dosiahnutie národného cieľa 0,4 % by boli založené na rizikovosti v rámci národného bankového systému, a teda nie v rámci celej bankovej únie. Celkovo by sa tým ovplyvnilo rozdelenie príspevkov len medzi domácimi bankami, ale cieľ 0,4 % by zostal nedotknutý. V konečnom dôsledku by niektoré bankové systémy platili menej a niektoré bankové systémy viac ako v prípade pôvodného európskeho systému ochrany vkladov. V tabuľke č. 5 sú znázornené dosiahnuté výsledky pri porovnaní oboch systémov.

Tabuľka 5 Porovnanie príspevkov v rámci pôvodného a zmiešaného systému ochrany vkladov

Štáty eurozóny	Počet bánk	Pôvodný systém ochrany vkladov (v mld. €)	Zmiešaný systém ochrany vkladov (v mld. €)
Rakúsko	33	0,52	0,560
Belgicko	11	0,48	0,600
Cyprus	3	0,13	0,110
Nemecko	1180	12,49	11,130
Estónsko	6	0,00	0,002
Španielsko	20	7,92	7,570
Fínsko	8	0,13	0,150
Francúzsko	23	6,65	8,140
Grécko	6	1,39	1,100
Írsko	6	0,27	0,260
Taliansko	297	4,23	4,100
Litva	5	0,04	0,060
Luxembursko	17	0,07	0,080
Lotyšsko	16	0,04	0,040
Malta	6	0,01	0,020
Holandsko	18	2,29	2,970
Portugalsko	12	1,21	0,970
Slovinsko	6	0,06	0,070
Slovensko	3	0,02	0,020

Zdroj : CARMASSI, 2018

V stĺpci 3 sú znázornené príspevky, ktoré by platili banky v rámci pôvodného systému ochrany vkladov a v stĺpci 4 sú uvedené príspevky, ktoré by platili v prípade zmiešaného systému ochrany vkladov. Červenou farbou sú označené banky, ktoré by platili viac v prípade zmiešaného systému oproti pôvodnému systému ochrany vkladov, a teda Rakúsko, Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Litva, Luxembursko, Malta, Holandsko a Slovinsko by v tomto prípade zaplatilo viac ako ostatné uvedené štáty.

Kľúčové prvky, ktoré zohrali hlavnú úlohu vo výsledkoch testu európskeho systému ochrany vkladov sú predovšetkým výrazná redukcia rizika, zvýšená schopnosť bánk absorbovať straty (v rámci nasledujúcich rokov sa očakáva ich zvyšovanie) ako aj nový rámec na riešenie krízových situácií. Finančné príspevky odvodené od rizika môžu a mali by internalizovať špecifiká bánk, čo by uľahčilo napredovať s opatreniami na zníženie rizika a zabrániť znížovaniu kapacity európskeho systému ochrany vkladov. (CARMASSI, 2018)

3.3.2 Komplexný balík reforiem

Voči európskemu systému ochrany vkladov sa niektoré štáty ohradili, čo ovplyvnilo aj dodržanie stanoveného časového harmonogramu. Niektoré členské štáty trvali a stále trvajú na znížení rizika v bankovom sektore Európskej úнии, a až následne po dostatočnom pokroku v znižovaní rizika budú ochotní rokovať o jeho vytvorení. Rada Európskej únie preto pristúpila k návrhu v rámci, ktorého sa bude pokračovať na európskom systéme ochrany vkladov na technickej úrovni a až po dosiahnutí dostatočného pokroku v oblasti opatrení na zníženie rizika v bankovom sektore sa začnú rokovania na politickej úrovni.

Dňa 23. novembra 2016 bol preto Európskou komisiou predložený komplexný balík reforiem, ich cieľom bolo posilniť existujúce pravidlá Európskej únie. Balík reforiem obsahuje 2 nariadenia a 2 smernice, ktoré sa týkajú :

- *kapitálových požiadaviek na banky (nariadenie a smernica o kapitálových požiadavkách)*
- *ozdravenia a riešenia krízových situácií bánk v ťažkostiach.*

Mnohé navrhované zmeny obsahujú prvky schválené Bazilejským výborom pre bankový dohľad a Radou pre finančnú stabilitu. Rozsah tých zmien je veľmi obširny, preto si uvedieme iba tie najdôležitejšie zmeny :

- zavedenie záväzného ukazovateľa *finančnej páky*¹⁶ má významný vplyv na banky. Stanovenie kapitálovej požiadavky na základe rizikovo vážených aktív umožnilo niektorým bankám držať nedostatočné množstvo kapitálu. Výsledkom toho bolo ohrozenie finančnej stability a členské štáty boli nútené riešiť záchranu bán pomocou verejných zdrojov. Podľa návrhu by ukazovateľ finančnej páky mal byť stanovený vo výške 3 % kapitálu Tier 1,
- zavedenie záväzného ukazovateľa *čistého stabilného financovania*. Mnohé banky financovali dlhodobé aktíva nestálymi krátkodobými zdrojmi, ktoré sa počas finančnej krízy stali nedostupnými. V súčasnosti už právne predpisy vyžadujú, aby dlhodobé zdroje boli financované z viacerých zdrojov, ktoré budú dostupné aj v prípade zhoršených podmienok. Ide však o všeobecné ustanovenie, ktoré umožňuje bankám sa ešte stále spoliehať na krátkodobé medzibankové financovanie. Záväzný ukazovateľ čistého stabilného financovania bude vypočítaný pre každú jednu inštitúciu a bude požadovať, aby si daná

¹⁶ Predstavuje podiel kapitálu Tier 1 na celkových aktívach danej inštitúcie (vrátane zohľadnenia podsúvahových pozícií).

banka zabezpečila financovanie na pokrytie svojich potrieb na najbližší rok (a to aj v prípade zhoršených podmienok),

- ďalšie zmeny sa týkajú malých bánk, ktoré budú musieť zasilať menej správ o plnení kapitálových požiadaviek príslušným orgánom dohľadu,
- významnou zmenou v rámci ozdravenia a riešenia krízových situácií bánk je začlenenie schopnosti bánk absorbovať straty do pravidiel minimálnej požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky Európskej únie,
- návrh na harmonizáciu prednostného poradia v rámci konkurzného konania je ďalšou dôležitou zmenou. Úverové inštitúcie by mali na splnenie nových regulačných podmienok emitovať nezabezpečené dlhopisy, ktorých poradie v konkurznom konaní z hľadiska členských štátov je rozdielne. Rozdielne je aj posudzovanie rizikovosti nástroja, čo v konečnom dôsledku vedie k fragmentácii jednotného trhu. Európska komisia preto navrhuje vytvoriť novú kategóriu nezabezpečeného dlhu, ktorá by bola v rámci celej Európskej únie rovnaká,
- v prípade, ak má banka problémy, veritelia a aj obchodní partneri sa často snažia čo najskôr dostať k svojim finančným prostriedkom, čím sa výrazne sťažuje riešenie krízovej situácie banky. Z toho dôvodu Európska komisia navrhuje použiť moratórium, ktoré by pozastavilo niektoré zmluvné povinnosti banky na krátky čas, čím by sa získal čas na rozhodnutie o ďalšom postupe. Rozdiel je v použití tohto opatrenia už vo fáze intervencie a nie len počas rezolúcie ako to je v súčasnosti. Včasná intervencia sa zavádza v prípadoch, keď inštitúcia vykazuje známky rýchlo sa zhoršujúcej finančnej situácie (likvidnej situácie, rastu pákového efektu, nesplácania úverov). (PÉNZEŠ 2017) Hlavné prvky balíka opatrení na znižovanie rizika boli schválené Radou Európskej únie 4. decembra 2018.

3.3.3 Znižovanie rizika v bankovej únii

Dňa 28. novembra 2018 Európska komisia predložila (už tretiu) správu o pokroku pri znižovaní objemu nesplácaných úverov a ďalšom znižovaní rizík v bankovej únii.

Na to, aby sa v bankovom sektore mohlo znižovať riziko je potrebné predovšetkým pokračovať v znižovaní objemu nesplácaných úverov. Dôsledkom finančnej krízy mnohé banky zaznamenali nárast ich objemu (v súčasnosti tento problém je aj naďalej dôležitou výzvou pre niektoré členské štáty). Nahromadený objem nesplácaných úverov môže negatívne ovplyvniť výkonnosť bánk. Dôvody sú nasledovné :

- nesplácané úvery prinášajú banke menej príjmov než splácané úvery, čím sa znižuje rentabilita banky,
- nesplácané úvery môžu pre banku znamenať stratu, ktorá v konečnom dôsledku môže znížiť kapitál banky,
- nesplácané úvery si vyžadujú veľké množstvo finančných zdrojov banky, a preto znižujú schopnosť banky poskytovať úvery malým a stredným podnikom,
- v dôsledku tohto negatívneho dosahu na poskytovanie úverov klesá schopnosť podnikov investovať a tak ovplyvniť reálnu ekonomiku.

Európska únia a jej členské štáty posledných 10 rokov usilovne pracovali na znižovaní rizika v bankovom sektore. Od začiatku finančnej krízy bol prijatý celý súbor opatrení, ktoré viedli k výraznému posilneniu platobnej schopnosti a k posilneniu riešiteľnosti krízovej situácie bánk. V dôsledku týchto pokrokov sa riziká riešia účinnejšie a rovnomernejšie. Najnovší vývoj v oblasti nesplácaných úverov pokračuje v trende zlepšovania a naďalej klesá. Hrubý podiel nesplácaných úverov vo všetkých bankách Európskej únie klesol medziročne o ďalších 1,2 percentuálneho bodu na konečných 3,4 % (2. štvrťrok 2018). Podiel nesplácaných úverov významných inštitúcií¹⁷ sa takisto znížil o 1 percentuálny bod na hodnotu 4,4 %. Podiel nesplácaných úverov klesal takmer vo všetkých členských štátoch. Napriek tomu ešte stále existujú značné rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi. V tabuľke č. 6 je uvedený stručný prehľad členských štátov a ich nesplácaných úverov. Číselné údaje z tabuľky zodpovedajú domácim úverovým inštitúciám a dcérskym spoločnostiam a pobočkám kontrolovaným zo zahraničia.

¹⁷ Inštitúcie nad ktorými má priamy dohľad Európska centrálna banka v rámci svojho výkonu dohľadu.

Tabuľka 6 : Nesplácané úvery podľa členských štátov Európskej únie

Členské štáty Európskej únie	Hrubé nesplácané úvery a preddavky (%)		Nesplácané úvery súkromného sektora (%)	
	2. štvrt'rok	2. štvrt'rok	2. štvrt'rok	2. štvrt'rok
	2017	2018	2017	2018
Belgicko	2,80	2,40	4,00	3,40
Bulharsko	12,10	9,20	19,20	14,50
Česká republika	2,90	2,20	5,30	4,10
Dánsko	2,90	2,50	3,20	2,90
Nemecko	2,30	1,70	4,30	2,80
Estónsko	2,00	1,80	2,50	2,30
Írsko	11,60	8,50	15,80	11,80
Grécko	46,90	44,90	50,60	48,40
Španielsko	5,3	4,10	-	5,20
Francúzsko	3,40	2,90	4,60	4,00
Chorvátsko	11,70	8,70	16,50	13,30
Taliansko	12,20	10,00	15,90	12,90
Cyprus	33,40	28,10	52,70	44,70
Lotyšsko	5,90	5,90	9,30	8,50
Litva	3,70	3,10	4,90	3,90
Luxembursko	0,70	0,60	1,80	1,80
Maďarsko	10,40	6,70	15,30	9,20
Malta	3,70	3,20	6,70	-
Holandsko	2,30	2,00	3,00	2,70
Rakúsko	4,10	2,90	5,70	4,00
Poľsko	6,60	7,00	7,20	7,50
Portugalsko	15,50	11,70	16,20	12,90
Rumunsko	8,50	5,90	11,00	7,60
Slovinsko	11,40	7,40	14,70	9,90
Slovensko	4,10	3,80	4,70	4,20
Fínsko	1,40	1,10	2,10	2,00
Švédsko	1,20	1,30	1,40	1,50
Spojené kráľovstvo	1,60	1,30	2,50	2,30

Zdroj : EURÓPSKA KOMISIA, 2018

Na konci 2. štvrt'roku 2018 malo 12 členských štátov podiel nesplácaných úverov nižší ako 3 %. Grécko, Cyprus a Portugalsko mali podiel nesplácaných úverov vyšší ako 10 %. Navzdory tomu však vidieť zlepšenia oproti minulému štvrt'roku. V rámci členských štátov existuje tendencia k ďalšiemu zlepšovaniu postupov riadenia rizík a posilnenia krytia nesplácaných úverov rezervami, či opravnými položkami. Ako príklad možno uviesť španielsku banku *Banco Popular*, kde po vyriešení jej krízovej situácie sa urýchlilo ozdravenie súvah aj ostatných bánk. V Taliansku bola zavedená sekuritizačná schéma

podporovaná štátnymi zárukami, ktorá im pomohla financovať predaj svojich zlyhaných úverových portfólií (od jej zavedenia sa odstránili miliardy eur zlyhaných úverov). Vznikajú rôzne ďalšie iniciatívy, ktoré majú za cieľ podporu riešenia nesplácaných úverov. Napr. v Portugalsku sú iniciatívy na podporu spolupráce medzi veriteľmi (na urýchlenie reštrukturalizácie alebo predaja nesplácaných úverov) vítaným dodatkom k súboru politik.

Napriek tomuto povzbudivému výsledku, nesplácané úvery naďalej predstavujú riziko ako pre hospodársky rast tak aj pre finančnú stabilitu. V Európskej únii je celkový objem nesplácaných úverov naďalej na úrovni 820 mld. eur. V rýchlejšom poklese objemu nesplácaných úverov bránia aj naďalej postupy reštrukturalizácie dlhu, platobnej neschopnosti a vymáhania dlhov. (EURÓPSKA KOMISIA, 2018)

Z tejto správy o pokroku jasne vyplýva, že riziko v bankovom sektore Európskej únie sa naďalej znižuje stabilným tempom. Objem nesplácaných úverov v Európskej únii klesá, ale napriek tomu v niektorých členských štátoch jeho vysoký podiel naďalej predstavuje problém. Preto je dôležité, aby všetky zúčastnené štáty postupovali a uplatňovali akčný plán na riešenie znižovania rizika.

Na samite uskutočnenom 29. júna 2018 sa dohodlo na pokračovaní plánu s cieľom otvoriť politické rokovania o európskom systéme ochrany vkladov. V tomto duchu sa pokračovalo aj na samite 14. decembra 2018 kde samit eurozóny vyzval na dosiahnutie pokroku v práci na bankovej únii. Napriek výsledkom dosiahnutým pri znižovaní rizika sa nepodarilo v roku 2018 dosiahnuť konečné stanovisko o dobudovaní posledného piliera bankovej únie. Prijatie európskeho systému ochrany vkladov brzdí hlavne Nemecká republika, ktorá má obavy, že následky zlyhávajúcej banky budú musieť niesť hlavne ich daňoví poplatníci. Zastáva názor, že európskemu systému ochrany vkladov musia najprv predchádzať dôraznejšie opatrenia na zníženie rizík v bankovom sektore Európskej únie. A až následne po dostatočnom prograse budú ochotní rokovať o jeho vytvorení.

3.3.4 Stav zlyhaných úverov v Slovenskej republike

Zlyhané úvery sú na území Slovenskej republiky upravené *opatrením Národnej banky Slovenska z 13. marca 2007 o vlastných zdrojoch financovania bánk a požiadavkách na vlastné zdroje financovania bánk a o vlastných zdrojoch financovania obchodníkov s cennými papiermi a požiadavkách na vlastné zdroje financovania obchodníkov s cennými papiermi.*

Za vznik zlyhania v súvislosti s konkrétnym dlžníkom sa považuje, ak

- banka usúdi, že dlžník si pravdepodobne nesplní voči nej alebo jej dcérskej prípadne materskej spoločnosti svoj záväzok, bez toho, aby prišlo napríklad k realizácii zabezpečenia, alebo
- dlžník je v omeškaní v súvislosti s plnením svojim rozsahom významného záväzku voči banke alebo jej dcérskej prípadne materskej spoločnosti viac ako 90 dní.

V tabuľke č. 7 je porovnaný vývoj zlyhaných úverov za obdobie január (východiskové obdobie) a december roku 2018.

**Tabuľka 7 : Zlyhané úvery na území Slovenskej republiky
za obdobie 2018**

Zlyhané úvery	JANUÁR	DECEMBER
	2018	2018
Celkové zlyhané úvery	2 039 759	1 801 683
prečerpania a revolvingové úvery	211 281	180 134
prevádzkové úvery	38 296	23 949
investičné úvery	335 700	253 171
spotrebiteľské úvery	511 522	495 809
hypotekárne úvery	289 708	317 469
stavebné úvery	4 117	3 504
medziúvery	106 789	109 531
iné úvery na nehnuteľnosti	216 652	156 918
ostatné úvery	270 341	210 475
kreditné karty	55 353	50 723

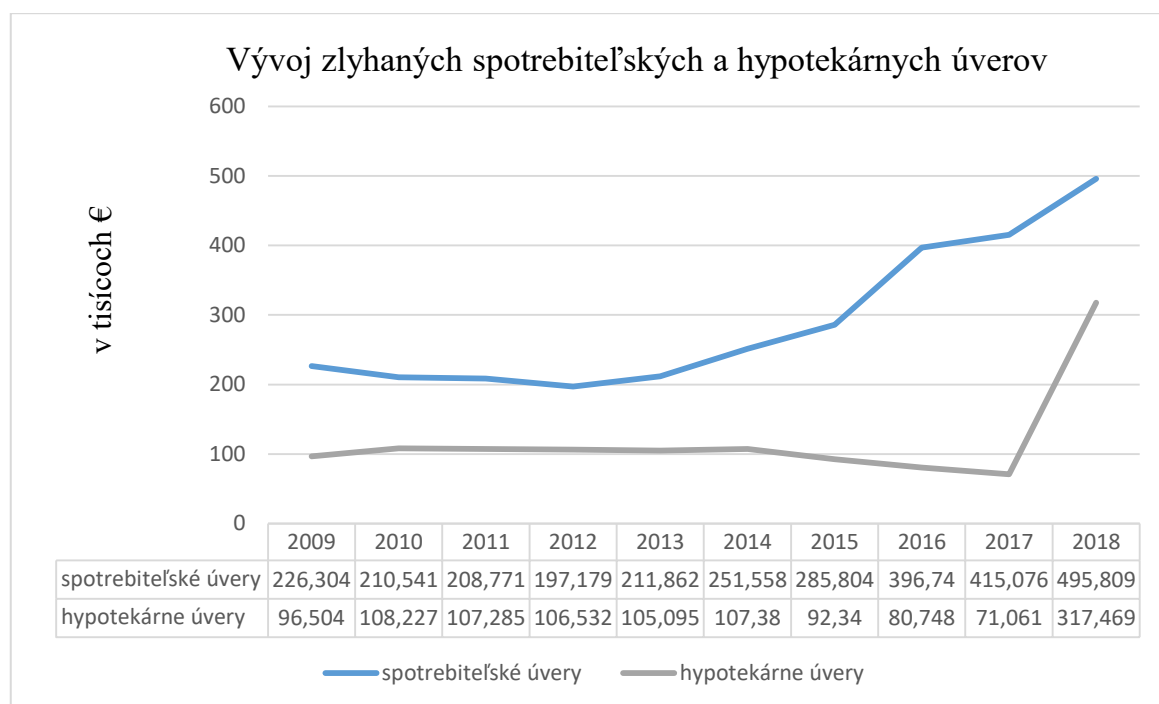
Zdroj : Štatistické údaje peňažných finančných inštitúcií. Údaje sú uvádzané v eurách. Za december 2018 sú uvádzané zatiaľ len predbežné údaje.

Pri porovnaní zlyhaných úverov vidieť ku koncu roka 2018 zlepšenie. Na začiatku roka 2018 zlyhané úvery predstavovali 2 039 759 eur tento stav sa však zmenil ku koncu roka 2018 kedy sa znížili o 238 076 eur na jeho konečný stav 1 801 683 eur. Na tomto výsledku sa podieľali predovšetkým investičné úvery, ktoré poklesli o 82 529 eur oproti východiskovému obdobiu, ostatné úvery klesli v rozmedzí hodnôt 613 eur (stavebné úvery) až 59 886 eur (ostatné úvery). Naopak hypotekárne úvery zaznamenali koncom roka 2018 nárast o 27 761 eur a medziúvery vzrástli o 2 742 eur.

Zlepšenie stavu zlyhaných úverov ku koncu roka 2018 je výsledkom prijatia nových opatrení Národnou bankou Slovenska, ktoré sú v platnosti od 1. júla 2018. Zmena sa týka predovšetkým poskytovania úveru na bývanie, ktorý predstavuje maximálne 90 % z hodnoty nehnuteľnosti, a teda už nie je možné získať 100 % hypotekárny úver ako to bývalo predtým. Cieľom týchto nových pravidiel je obmedziť nadmerné zadlžovanie obyvateľstva, a tým znížiť rizikovosť poskytovaných úverov v období vypuknutia novej krízy. Napriek tomu je aj naďalej veľmi dôležité, aby banky zabezpečovali dôslednú kontrolu pri poskytovaní úverov, klient by mal prejsť komplexným posúdením na zistenie splňania všetkých potrebných kritérií stanovených bankou na poskytnutie konkrétneho úveru.

Na grafe č. 3 je znázornený vývoj úverov, ktoré majú podiel na celkových zlyhaných úveroch. Kvôli narastajúcemu tempu sa analyzovali spotrebiteľské úvery a kvôli veľkému nárastu hodnôt za posledný rok sa skúmali aj hypotekárne úvery.

Graf 3 Vývoj zlyhaných spotrebiteľských a hypotekárnych úverov od roku 2009 - 2018

Zdroj : Štatistické údaje peňažných finančných inštitúcií. Údaje sú uvádzané za mesiac december príslušného roka.

Miera vývoja zlyhaných úverov závisí od typu poskytnutých úverov. Na porovnanie sa vybrali spotrebiteľské úvery (nezabezpečené úvery v nižších sumách) a hypotekárne úvery (zabezpečené úvery). Vývoj zlyhaných spotrebiteľských úverov od roku 2009 do roku 2012 mal klesajúcu tendenciu. Od roku 2013 sa situácia zmenila a podiel zlyhaných

spotrebiteľských úverov začal narastať. Najmarkantnejší je rozdiel v rozmedzí rokov 2015 a 2016, kedy zlyhané spotrebiteľské úvery narástli o 110 936 eur. Dôvody nárastu zlyhaných úverov za posledné roky môžu byť rôzne, strata zamestnania, zhoršenie finančnej situácie a pod. K miere nárastu zlyhaných úverov však prispieva aj možnosť refinancovania spotrebných úverov, ktoré umožňujú ľuďom požičať si viac pri nižších úrokových sadzbách, čím si navyšujú svoj dlh. Problém však nastáva vtedy, keď už nie sú schopní splácať svoje dlhy.

Vývoj zlyhaných hypotekárnych úverov sa vyvíjal opačným tempom. Do roku 2017 sa hypotekárne úvery znižovali, zlom však nastal v roku 2018 kedy dosiahol hodnotu 317 469 eur oproti roku 2017 kedy sa ustálil na hodnote 71 061 eur. Tento nárast za posledný rok môže byť dôsledkom aj zdražovania cien nehnuteľnosti, ktoré dosahuje svoje maximum za posledné roky (za rok 2017 stál m² 1 360 eur, za rok 2018 sa jeho cena zvýšila na 1 431 eur). K zlyhaným úverom je však potrebné pristupovať aj z pohľadu celkových poskytnutých úverov za dané obdobie. Za rok 2017 boli poskytnuté hypotekárne úvery (so splatnosťou nad 5 rokov) vo výške 6 093 794 eur (z toho domácnosti predstavovali 6 063 323 eur) oproti roku 2018 kedy sa výška poskytnutých hypotekárnych úverov zvýšila na 22 109 088 eur (z toho domácnosti predstavovali 21 612 964 eur). Tento prudký nárast poskytovaných úverov je výsledkom aj nízkej úrokovej sadzby, úrokové sadzby pri hypotekárnych úverov začínajú od 1,2 %. Pre stagnáciu a následné znižovanie rastu zlyhaných úverov bude potrebné korigovať výšku úrokových sadzieb a sprísniť aj podmienky poskytovania úverov (niektoré zmeny už nastali vplyvom zavedenia prijatých pravidiel od 1. júla 2018).

Záver

Cieľom diplomovej práce bolo zosumarizovať hlavné zmeny a udalosti, ktoré nastali v oblasti bankovej únie v roku 2018, a tým priblížiť jej súčasný stav a jej budovanie v Európskej únii. Vychádzajúc z teoretickej časti, kde sa stanovili základné charakteristiky a fungovania jednotlivých pilierov a nadväzujúc na praktickú časť, v rámci ktorej sa uviedli hlavné udalosti a vplyvy na piliere bankovej únie, sa teraz môžu zhrnúť zistené výsledky a postoje k danej téme :

Záťažový test uskutočnený Európskym orgánom pre bankovníctvo v roku 2018 priniesol pozitívne výsledky kapitálu CET1. Uskutočnenie testu bolo dôležité z hľadiska posúdenia odolnosti bánk v Európskej únii voči makroekonomickému šokom. Preto boli navrhnuté 2 scenáre, základný a nepriaznivý scenár, ktorý vychádzal z hlavných rizík ohrozujúcich finančnú stabilitu. Záťažového testu sa zúčastnilo 48 bánk, z toho 33 podlieha priamemu dohľadu Európskej centrálnej banky. Ich výsledkom je celkový úbytok kapitálu CET1 o 3,8 percentuálneho bodu na plne funkčnom základe. Tento výsledok je odrazom uplatnenia závažnejšieho makroekonomického scenára a zavedenia medzinárodného štandardu finančného vykazovania IFRS 9 Finančné nástroje. Napriek tomu je celkový ukazovateľ kapitálovej primeranosti na úrovni 9,9 % stále vyšší ako tomu bolo v záťažovom teste v roku 2016, kde sa ustálil na hodnote 8,8 %. Aj napriek tomu, že neboli stanovené minimálne limity hodnotenia úspešnosti, ukazuje sa zvýšená odolnosť testovaných bánk v eurozóne voči finančným šokom. Tento dosiahnutý stav ukazuje efektívnosť výkonu dohľadu Európskej centrálnej banky. Po poslednom uskutočnenom záťažovom teste v roku 2016 banky navýšili svoj kapitál, znížili objem problémových úverov a zlepšili aj svoje kontrolné mechanizmy. Napriek tomu je však stále zväčšujúcim sa problémom záťažových testov nedostatočný počet testovaných európskych bánk, ich počet sa každým záťažovým testom znižuje. V záťažovom teste európskych bánk v roku 2014 sa zúčastnilo 123 finančných inštitúcií, v roku 2016 sa tento počet znížil na 51 finančných inštitúcií a v roku 2018 sa testovalo už len 48 inštitúcií. Výsledky dosiahnuté v záťažovom teste potom nemôžu poskytovať celistvé informácie o stave európskych bánk vo vzťahu k prípadnému zvládnutiu finančnej krízy, práve kvôli nízkemu počtu testovaných bánk.

Ďalšou dôležitou udalosťou v roku 2018 bola krízová situácia lotyšskej banky ABLV. Americký FinCEN oznámil, že plánuje zaviesť opatrenia voči lotyšskej banky, kvôli podozreniu z prania špinavých peňazí. Táto skutočnosť mala veľké ohlasy u ľudí, ktorí

začali masovo vyberať svoje vklady z banky. Po pár dňoch bolo na základe požiadaviek Európskej centrálnej banky uvalené na banku moratórium. Neskôr Európska centrálna banka rozhodla, že lotyšská banka zlyháva alebo je pravdepodobné, že dôsledkom skutočnosti, ktoré nastali zlyhá. Jednotná rada však rozhodla v neprospech lotyšskej banky a nesúhlasila s uvedením banky do rezolučného konania. Neskôr na margo uvedených udalostí, valné zhromaždenie lotyšskej banky vyhlásilo dobrovoľnú likvidáciu. Tento prípad ukázal niektoré nedostatky v systéme bankového dohľadu, ktoré môžu mať ďalekosiahle dôsledky na fungovanie efektívnej ochrany a dohľadu bankovej únie. V čase, keď Európska centrálna banky vyhlásila, že lotyšská banka ABLV zlyháva, spĺňala všetky stanovené kapitálové požiadavky. Po vyhlásení moratória dokázala pozbierať relatívne veľké množstvo peňazí na posilnenie svojej likvidity, ale kvôli poškodenému menu čelila aj značnému odlivu likvidity. V prípade veľkého náporu ľudí po prípadnom zrušení moratória by nemusela ustáť masívny výber vkladov. Súčasná právna úprava riešenia krízových situácií sa zaoberá riešením solventnosti a nie krízy likvidity, ktorá sa ukázala byť v tomto prípade hlavným problémom. Lotyšská banka ABLV nejavila žiadne známky nekalej činnosti. Ukazovatele likvidity, finančnej páky a aj pomer podielu kapitálu CET1 boli v poriadku (nad stanovené minimálne limity). Nebol žiadny náznak toho, že by lotyšská banka mala problémy s dodržiavaním pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Preto je logické si položiť otázku, či by nebolo potrebné zahrnúť aj iné ukazovatele, ktoré by mohli poskytnúť reálnejší obraz pri posudzovaní činnosti spájanej s praním špinavých peňazí. V prípade lotyšskej banky ABLV sa ukázal vysoký podiel koncentrácie nerezidentských klientov a vkladov v menách mimo územia eurozóny. Prípad krízovej situácie v lotyšskej banke poukázal na ďalší problém spojený s právnymi predpismi v jednotlivých členských štátoch. Jednotná rada pre riešenie krízových situácií sa rozhodla nezačať rezolučné konanie ani v prípade dcérskej banky ABLV Bank Luxembourg, to znamená, že sa mala uskutočniť likvidácia podľa luxemburských národných pravidiel. Tu však vznikol problém pretože, podľa luxemburských pravidiel banka nespĺňala podmienky na likvidáciu, čo bolo v rozpore s rozhodnutím Európskej centrálnej banky, ktorá postupovala podľa nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií, a podľa ktorej podmienky na likvidáciu splnené boli. Tu však vzniká otázka akú mieru dôležitosti potom možno prisúdiť rozhodnutiu Európskej centrálnej banky? Problém je ten, že po zavedení nariadenia o jednotnom mechanizme riešenia krízových situácií sa neuskutočnila potrebná harmonizácia právnych predpisov v oblasti likvidácie bánk. Preto nastala aj táto situácia, ktorá by mala podnietiť európskych predstaviteľov k aspoň čiastočnej harmonizácii

v tejto oblasti. Rozdelenie právomoci bankového dohľadu medzi Európsku centrálnu banku a príslušné vnútroštátne orgány vyvolalo otázky jej účinnosti. Európska centrálna banka bola kritizovaná za to, že zodpovednosť za pranie špinavých peňazí musel vyvodit' americký FinCEN, a to v prípade banky, ktorá spadá pod jej priamy dohľad. V súčasnosti je kontrola dodržiavania pravidiel týkajúcich sa ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu na zodpovednosti národných orgánov, a to aj v prípade bánk, ktoré spadajú pod priamy dohľad Európskej centrálnej banky. Z tohto dôvodu sa riešila možnosť presunu kontroly pravidiel na úroveň Európskej centrálnej banky alebo aj vytvorenie ďalšieho orgánu, ktorý by mal na starosti spomínanú kontrolu. Momentálne najlepším riešením podľa Európskej únie je posilnenie úloh Európskeho orgánu pre bankovníctvo v monitorovaní rizík spojených s práním špinavých peňazí.

V tomto prípade by sa však v prvom rade mala uskutočniť potrebná harmonizácia právnych predpisov, aby nedošlo k zopakovaniu rovnakej situácie. Príveľký počet kontrolných orgánov sa tiež nemusí javiť ako najlepšie riešenie. V konečnom dôsledku sa však rozhodnutie Európskej únie ohľadom posilnenia úloh Európskeho orgánu pre bankovníctvo ukáže ako správne/nesprávne až v nasledujúcich rokoch.

Európsky systém ochrany vkladov bol v roku 2018 podrobený testu na posúdenie potenciálu vplyvu a vhodnosti jeho jednotlivých prvkov. Stanovený cieľový objem fondu ochrany vkladov vo výške 0,8 % (z hodnoty všetkých krytých vkladov) bol testovaný v rámci rôznych scenárov, do úvahy sa brali rôzne veľkosti bankových kríz. Vo všetkých prípadoch sa potvrdilo dostatočné pokrytie vkladov, a to aj v prípade simulácie oveľa väčšej ako bola finančná kríza v rokoch 2007 až 2009. Posudzovala sa aj možnosť tzv. krízových dotácií, podľa ktorej by niektoré bankové systémy prispievali do európskeho systému ochrany vkladov viac ako by ich v konečnom dôsledku využívali v porovnaní s ostatnými rizikovejšími bankami. Tento predpoklad sa však nenaplnil, jedným z hlavných dôvodov je skutočnosť, že bankové príspevky sa vypočítavajú na základe porovnania voči ostatným bankám v bankovej únii, čím sa vie zohľadniť rizikovosť jednotlivých bankových sektorov.

Napredovanie európskeho systému ochrany vkladov sa brzdí aj kvôli výhradám niektorých členských štátov, ktoré pokladajú za prvoradé najprv zníženie rizika v bankovom sektore Európskej únie a až následne potom, ako sa dosiahne dostatočný pokrok možno uvažovať o zavedení európskeho systému ochrany vkladov. Zaviedol sa preto balík reforiem, ktorý mal posilniť pravidlá Európskej únie. Ku koncu roka 2018 bola predložená správa o hodnotení pokroku (účinnosti zavedenia balíka reforiem) pri znižovaní rizika v bankovej únii. Správa potvrdila znižovanie objemu nesplácaných úverov, ktorý

medziročne klesol o 1,2 percentuálneho bodu v Európskej únii. V prípade bánk, ktoré sú pod priamym dohľadom Európskej centrálnej banky bol pokles o 1 percentuálny bod. Napriek tomu ešte existujú štáty, kde je výška nesplácaných úverov vysoko nad priemerom (Grécko, Portugalsko, Cyprus). Problémom pri znižovaní rizika v bankovom sektore je, že nie je nikde uvedené, aká miera znižovania rizika by sa mohla pokladať za dostatočnú na napredovanie európskeho systému ochrany vkladov. Z tohto dôvodu možno len ťažko predpokladať konečný dátum zavedenia posledného piliera bankovej únie.

Od vzniku bankovej únie sa toho v bankovom sektore udialo veľmi veľa. Tieto udalosti poukázali na viaceré nedostatky, ktoré je potrebné riešiť, aby sa nenarušila finančná stabilita bankových inštitúcií nielen v rámci eurozóny, ale v celej Európskej únii. Banková únia napriek tomu dokázala napredovať a posilniť si svoje postavenie aj v roku 2018. Zavedenie jednotlivých opatrení a bankového dohľadu naďalej funguje a znižuje sa riziko v bankovom sektore. Pre efektívnejšiu účinnosť však bude potrebné dobudovať aj posledný pilier bankovej únie, ktorého momentálne napredovanie je v rukách členských štátov Európskej únie. V najbližších mesiacoch čaká bankovú úniu testovanie bulharských bánk, ktoré prejavili záujem vstúpiť do eurozóny a bankovej únie. Nakoniec veľmi dôležitý bude aj vývoj brexitu, ktorý môže v konečnom dôsledku narušiť celý doterajší priebeh fungovania bankovej únie.

Zoznam použitej literatúry

Právne normy

- [1] NARIADENIE RADY (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami.
- [2] NARIADENIE EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY (EÚ) č. 468/2014 zo 16. apríla 2014 o rámci pre spoluprácu v rámci jednotného mechanizmu dohľadu medzi Európskou centrálnou bankou, príslušnými vnútroštátnymi orgánmi a určenými vnútroštátnymi orgánmi.
- [3] NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 806/2014 z 15. júla 2014, ktorým sa stanovujú jednotné pravidlá a jednotný postup riešenia krízových situácií úverových inštitúcií a určitých investičných spoločností v rámci jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a jednotného fondu na riešenie krízových situácií a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010.
- [4] NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 806/2014 s cieľom vytvoriť európsky systém ochrany vkladov.
- [5] ZÁKON NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY z 20. marca 1996 o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [6] SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2014/49/EÚ zo 16. apríla 2014 o systémoch ochrany vkladov (prepracované znenie).

Články v elektronických časopisoch

- [7] ĎURIAČ, 2018 Daniel. Riešenie krízovej situácie banky ABLV. In *Biatec* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 22.10. 2018, roč. 26, č.5, s. 10-14 [cit. 2019-15-01]. ISSN 1335-0900. Dostupné na http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2018/05-2018/03_biatec5_duriac.pdf
- [8] SZPYRC, 2013 Miroslav – NOVOTA, Daniel. Bazilejské dohody o kapitáli a kapitálová primeranosť bánk v SR. In *Biatec* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 23.9. 2013, roč. 21, č. 7, s. 24-25 [cit. 2018-02-12]. ISSN 1335-0900. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2013/07-2013/06_biatec13-7_szpyrc.pdf

[9] ČILLÍKOVÁ, 2012 Júlia – PÉNZEŠ, PETER. Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu. In *Biatec* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 29.10. 2012, roč. 20, č. 8, s. 8-10 [cit. 2018-02-12]. ISSN 1335-0900. Dostupné na https://www.nbs.sk/img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2012/biatec0812.pdf

[10] PÉNZEŠ, 2017 Peter – ĎURIAČ, Daniel. Aktuálny vývoj v rámci tretieho piliera bankovej únie. In *Biatec* [online]. Bratislava : Národná banka Slovenska, 13.02. 2017, roč. 25, č. 1, s. 20-23 [cit. 2019-03-03]. ISSN 1335-0900. Dostupné na https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2017/01-2017/Biatec_17_01_07Penzes.pdf

Elektronické dokumenty

[11] EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018a. *EBA report on the monitoring of CET1 instruments issued by EU institutions – first update* [elektronický zdroj]. 20.07. 2018. p. 31. [cit. 2019-02-02]. Dostupné na : <https://eba.europa.eu/documents/10180/2087449/CET1+report+Q2+2018+update.pdf>

[12] EUROPEAN BANKING AUTHORITY, 2018b. *2018 EU-WIDE STRESS TEST RESULTS* [elektronický zdroj]. London, 02. november 2018. p. 60. [cit. 2019-07-02]. Dostupné na : <https://eba.europa.eu/documents/10180/2419200/2018-EU-wide-stress-test-Results.pdf>

[13] MAKÚCH, 2017 Jozef. *Banková únia v EÚ* [elektronický zdroj]. Brno, 29.03. 2017. 33 s. [cit. 2018-10-12]. Dostupné na : https://www.nbs.sk/img/Documents/Rozhovory/2017/Guvernér_Makuch_prezentácia_Brno_2017.pdf

[14] DESLANDES, 2018a J - MAGNUS, M. *Results of the 2018 stress test of the four significant Greek banks* [elektronický zdroj]. May 2018. p. 6. [cit. 2019-12-02]. Dostupné na : [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614515/IPOL_BRI\(2018\)614515_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614515/IPOL_BRI(2018)614515_EN.pdf)

[15] DESLANDES, 2018b J - MAGNUS, M. *Money laundering - Recent cases from a EU banking supervisory perspective* [elektronický zdroj]. April 2018. p. 12. [cit. 2019-26-02]. Dostupné na : <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/142725/EGOV%20Briefing%20on%20EU%20Banking%20supervisory%20perspective.pdf>

- [16] SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018a. *Single Resolution Fund : 2018 Contribution period* [elektronický zdroj]. 2018. p. 2. [cit. 2019-19-02]. Dostupné na : https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/2018_ex-ante_contributions_-_fact_sheet.pdf
- [17] SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018b . *Notice summarising the decision taken in respect of ABLV Bank Luxembourg S.A* [elektronický zdroj]. 2018. p. 1. [cit. 2019-25-02]. Dostupné na : https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/20180223_summary-decision_-_luxembourg.pdf
- [18] SINGLE RESOLUTION BOARD, 2018c. *Notice summarising the decision taken in respect of ABLV Bank, AS* [elektronický zdroj]. 2018. p. 1. [cit. 2019-25-02]. Dostupné na : https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/20180223-summary_decision_-_latvia.pdf
- [19] EURÓPSKA KOMISIA, 2015. Oznámenie Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov : „*Na ceste k dobudovaniu bankovej únie*,“ [elektronický zdroj]. Štrasburg, 24. 11. 2015. 13 s. [cit. 2019-26-02]. Dostupné na : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015 DC0587&from=LV>
- [20] CARMASSI, 2018 Jacopo et al. Occasional Paper Series : *Completing the Banking Union with a European Deposit Insurance Scheme: who is afraid of cross-subsidisation?* [elektronický zdroj]. No. 208. European Central Bank, apríl 2018. p. 57. [cit. 2019-10-03]. Dostupné na : <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op208.en.pdf>
- [21] EURÓPSKA KOMISIA, 2018. *Tretia správa o pokroku pri znižovaní objemu nesplácaných úverov a ďalšom znižovaní rizík v bankovej únii* [elektronický zdroj]. Brusel, 29.11. 2018. 15 s. [cit. 2019-11-03]. Dostupné na : <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14651-2018-INIT /sk/pdf>

Internetové odkazy

- [22] *Jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií* [elektronický zdroj]. [cit. 2018-12-12]. Dostupné na : <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/>
- [23] *Fond ochrany vkladov* [elektronický zdroj]. [cit. 2018-13-12]. Dostupné na : <https://www.fovsr.sk/sk/o-fonde-ochrany-vkladov/#>

- [24] *Najčastejšie otázky o záťažovom teste EÚ v roku 2018, 2018* [elektronický zdroj]. [cit. 2018-13-12]. Dostupné na : https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssme/xplained/html/stress_test_2018_FAQ.sk.html
- [25] *Bankovníctvo : Dohoda Rady o hierarchii veriteľov, IFRS 9 a veľkej majetkovej angažovanosti, 2017* [elektronický zdroj]. [cit. 2018-13-12]. Dostupné na : <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2017/06/16/banking-creditor-hierarchy-ifs9-proposals/>
- [26] *Reforma bankovníctva EÚ : Silné banky na podporu rastu a obnovenie dôvery* [elektronický zdroj]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné na : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3731_en.htm
- [27] *Boj proti praniu špinavých peňazí : Rada sa dohodla na pozícii k posilneniu dohľadu pre banky* [elektronický zdroj]. [cit. 2019-16-03]. Dostupné na : <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2018/12/19/anti-money-laundering-council-agrees-position-on-reinforced-supervision-for-banks/>
- [28] *Štatistické údaje peňažných finančných inštitúcií. Úvery* [elektronický zdroj]. [cit. 2019-15-04]. Dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/financne-institucie/banky/statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii/uvery>

